

Neidentifikační zkoumání v kriminalistice

Unidentification scrutiny in what criminalistics

Miroslav Ďurica

Bakalářská práce
2008

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta aplikované informatiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta aplikované informatiky

Ústav elektrotechniky a měření

akademický rok: 2007/2008

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Miroslav ĎURICA**

Studijní program: **B 3902 Inženýrská informatika**

Studijní obor: **Bezpečnostní technologie, systémy a management**

Téma práce: **Neidentifikační zkoumání v kriminalistice**

Zásady pro vypracování:

1. Práci zpracujte jako učební materiál do předmětu **Kriminalistické technologie a systémy**.
2. Popište kriminalisticko technické zkoumání dokladů, listin, cenin a platidel.
3. Popište znaleckou činnost v daném oboru.
4. Pojedejte o nejčastěji se vyskytujících padělcích.
5. Navrhněte obecně postup pro odhalování padělků občanům.
6. Materiál opatřete obrazovou dokumentací.

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

1. prof. JUDr. Ing. Viktor Porada, DRSC a kol.:Kriminalistika
2. Zkoumání listin, dokladů, cenin, a platidel.IONLINEI2007
3. ČNB, bankovky a mince.Bankovky.IONLINEI2007
4. Padělání a pozměňování peněz.IONLINEI2007.
5. Euromince.IONLINEI2007.
6. Měnová politika, Komerční bankovníctví, Finanční investování, Nové aspekty ochrany eura proti padělání.IONLINEI2007.
7. ČNB, veřejnost, servis pro media, autorské články a rozhovory, padělání eur, koruna je méně padělaná než euro.IONLINEI2007.
8. Rubriky, česká měna je mezi padělky oblíbená.IONLINEI2007.

Vedoucí bakalářské práce:

JUDr. Vladislav Štefka

Datum zadání bakalářské práce:

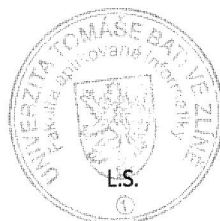
22. února 2008

Termín odevzdání bakalářské práce:

3. června 2008

Ve Zlíně dne 22. února 2008

prof. Ing. Vladimír Vašek, CSc.
děkan

doc. RNDr. Vojtěch Křesálek, CSc.
ředitel ústavu

ABSTRAKT

Cílem této bakalářské práce je zpracovat edukační materiál pro potřeby výuky BTSM a širokou veřejnost. Materiál má být zpracován tak, aby objasnil danou problematiku a byl přínosem pro veřejnost. Bakalářská práce je opatřena obrázkovou dokumentací, aby byly zjevné potřebné odlišnosti.

Klíčová slova: znalecká činnost, padělání, ochranné prvky,

ABSTRACT

Abstrakt ve světovém jazyce

Aim those baccalaureate work is work up education material for needs education BTSM and wide public. Material about to be processed so, to elucidated given to problems and was contribution for public. Baccalaureate work is powered pictorial documentation, to were to be apparent needed dissimilarities.

Keywords: expertize activity, forgery, protective elements

Poděkování:

Rád bych poděkoval mému vedoucímu bakalářské práce panu JUDr. Vladislavu Štefkovi za pomoc při vytváření mé bakalářské práce. Děkuji za jeho rady a připomínky k dané problematice. Dále bych chtěl poděkovat za pomoc panu JUDr. Zdeňku Skotnicovi za jeho rady a poskytnutí materiálu.

Prohlašuji, že jsem na bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků, je-li to uvolněno na základě licenční smlouvy, budu uveden jako spoluautor.

Ve

.....

Zlíně

Podpis diplomanta

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	9
1 KRIMINALISTICKO TECHNICKÉ ZKOUMÁNÍ	10
1.1 KRIMINALISTICKO TECHNICKÉ ZKOUMÁNÍ DOKLADŮ, LISTIN, CENIN A PLATIDEL	10
1.1.1 TECHNICKÉ OCHRANY	12
1.1.2 VIDITELNÉ TECHNICKÉ OCHRANY	13
1.1.3 NEVIDITELNÉ TECHNICKÉ OCHRANY	26
1.1.4 ATYPICKÉ TECHNICKÉ OCHRANY	26
1.1.5 ZÁKLADNÍ METODY POUŽÍVANÉ PŘI ZKOUMÁNÍ DOKLADŮ.....	26
2 OBECNĚ O ZNALECKÉ ČINNOSTI	29
2.1 SOUČASNÁ ÚPRAVA ZNALECKÉ ČINNOSTI V ČR	29
2.2 ZNALECKÉ OBORY	31
2.3 VÝKON ZNALECKÉ ČINNOSTI	32
2.4 SKLADBA ZNALECKÉHO POSUDKU	32
3 KRIMINALISTICKÁ ZNALECKÁ (EXPERTIZNÍ) ČINNOST	35
3.1 MOŽNOSTI ZNALECKÉHO ZKOUMÁNÍ	35
3.2 FORMY VYUŽITÍ ODBORNÝCH ZNALOSTÍ V KRIMINALISTICKÉ PRAXI A V TRESTNÍM ŘÍZENÍ	36
3.3 POJEM, DRUHY A OBSAH ZNALECKÉHO ZKOUMÁNÍ	38
3.4 PRŮBĚH ZNALECKÉHO ZKOUMÁNÍ A PODÁNÍ ZNALECKÉHO POSUDKU	41
3.5 ZNALECKÉ ZKOUMÁNÍ	46
3.6 ETAPA HODNOCENÍ A VYUŽITÍ ZNALECKÉHO POSUDKU	49
4 VÝSKYT NEJČASTĚJŠÍCH PADĚLKŮ	51
4.1 PRÁVNÍ OCHRANA POSKYTOVÁNA NA ČESKÉM ÚZEMÍ	51
4.2 PĚT STUPŇŮ NEBEZPEČNOSTI PADĚLKŮ	51
4.3 PADĚLANÍ PENĚZ NA ČESKÉM ÚZEMÍ	52
5 INOVACE ČESKÉ TISÍCIKORUNY	55
5.1 NOVÉ OCHRANNÉ PRVKY	55
5.2 DALŠÍ ZMĚNY	60
6 OBECNÝ POSTUP ODHALOVÁNÍ PADĚLKŮ	62
ZÁVĚR	63

ZÁVĚR V ANGLIČTINĚ	64
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	65
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	67
SEZNAM OBRÁZKŮ.....	68
SEZNAM TABULEK	70

ÚVOD

V současné době je velkým problémem v naší společnosti kriminální činnost, která se dotýká skoro každého z nás. Tato kriminální činnost je pro společnost velmi nebezpečná svými důsledky. V mé bakalářské práci se zabývám paděláním a pozměňováním dokumentů, cenin, listin a peněz, což jsou věci, se kterými se lidé setkávají každodenně. A zde nastává velké riziko, kdy se můžeme stát oběťmi takovéto kriminální činnosti.

Málo kdo si totiž uvědomí, že se mu tato skutečnost může stát takřka kdekoliv. Proto jsou takový lidé velmi lehce oklamání, aniž by si to uvědomili. Příčinou ve většině případů je neznalost základních ochranných prvků, které by hned pomohly takové podezřelé objekty odhalit. Takového jednání proto tyto kriminální živly využívají za účelem vlastního prospěchu, tedy zisku. Ať už se jedná o jednotlivce, malé skupiny nebo skupiny organizované.

Cílem bakalářské práce je seznámit širokou veřejnost s ochrannými prostředky, které jim pomohou odhalit především padělané či pozměněné peníze a dokumenty. Pokud budou lidé znát tyto ochranné prvky a budou si je kontrolovat, značně tím zmírní riziko oklamání a tím i riziko případného trestně právního řízení.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 KRIMINALISTICKO TECHNICKÉ ZKOUMÁNÍ

V kriminalisticko technickém zkoumání existuje řada oborů, jejichž výsledek zkoumání nevede k završení identifikačního procesu ani k určení skupinové příslušnosti, zkoumání objektů objasňuje některé okolnosti zkoumaného objektu.

1.1 Kriminalisticko technické zkoumání dokladů, listin, cenin a platidel

Podstata a význam kriminalisticko technického zkoumání dokladů, listin, cenin a platidel . Význam zkoumání dokladů, listin a jiných grafických objektů spočívá v tom, že tyto objekty může pachatel použít jako:

- a) prostředky ke spáchání trestného činu, což jsou především padělané losy, ceniny, platidla, poukazy apod.,
- b) prostředku k utajení trestného činu odstraněním, připsáním nebo pozměněním části textu, dat nebo jiných údajů, spálením dokladů apod.

Objektem zkoumání mohou být veřejné i osobní doklady a listiny, ceniny a platidla, a to jak pravé, tak i padělané, pozměněné nebo znehodnocené. Listinou je jakýkoliv předmět, na kterém je zachycen písemný projev. Může to být nejen papír, ale i dřevo, kámen apod. Nezáleží na tom, zda listina byla pořízena právě za tím účelem, aby dokazovala určitý myšlenkový obsah, zda jde o listinu veřejnou či soukromou. Veřejná listina je listina vydaná státním orgánem nebo orgánem společenské organizace, např. obecním úřadem, soudem nebo notářem v rámci jejich pravomocí, zpravidla i způsobem k tomu předepsaným, která zakládá nějaké právo nebo povinnosti anebo zjišťuje určitý stav. Veřejnými listinami jsou i listiny prohlášené zvláštními předpisy za veřejné.

Dokladem z kriminalistického hlediska je průkaz, osvědčení nebo jiná písemnost, která dokládá nějaké právo, stav či povinnost, nebo k něčemu opravňuje. Podle významu a účelu lze doklady rozdělit na:

- **osobní doklady**, mezi něž náleží např. občanský průkaz, cestovní pas, vojenská knížka, řidičský průkaz, legitimace nejrůznějšího druhu, školní vysvědčení, diplomy akademických titulů, rodné a oddací listy i jiné doklady vystavené veřejným orgánem a vztahující se k určité osobě,

- **ostatní doklady**, např. jízdenky, vkladní knížky, poštovní doklady, pokladní bloky, skladové, dodací i účetní listiny a jiné doklady hospodářského rázu.

Z hlediska pravosti listin, dokladů, cenin a platidel lze rozeznat tři skupiny těchto objektů:

Objekty pravé – jsou takové listiny, doklady, ceniny a platidla, které byly vyhotoveny oprávněnou institucí nebo osobou a mají všechny předepsané náležitosti. Je to např. občanský průkaz vydaný příslušným pracovištěm policie, cestovní pas vydaný příslušným orgánem, vysokoškolský diplom vydaný oprávněnou vysokou školou, platidla vydaná oprávněnou emisní bankou apod. Zkoumáním pravých objektů nelze zjistit žádné rozdíly od nepochybně pravého vzoru. To se týká např. zkoumání papírů, tiskové techniky, razítkových barev, technických ochran apod.

Objekty pozměněné – jsou takové listiny, doklady, ceniny a platidla, které pocházejí z objektu pravých, ale které pachatel upravil tak, aby vyhovovaly jeho cílům. Např. v odcizeném občanském průkazu vymění fotografii majitele za svoji, na maturitním vysvědčení odstraní původní jméno a nahradí je svým, na lékařském předpisu změni název léku nebo počet balení, na ceninách, případně platidlech pozmění číslice apod. Pozměněné listiny, doklady, ceniny a platidla jsou častými objekty kriminalisticko technického zkoumání.

Objekty padělané – jsou takové listiny, doklady, ceniny a platidla, které jsou od základu zhotoveny neoprávněnou osobou nebo institucí. Padělatel musí vytvořit nový objekt, který se potom snaží určitým způsobem ve svůj prospěch uplatnit. Je zřejmé, že vytvoření padělaného materiálu je značně náročné a zpravidla není v silách jednotlivce. Vyžaduje profesionální znalosti, aby byla alespoň přijatelná naděje na uplatnění padělaných objektů pro zamýšlený účel. Padělané objekty se v kriminalistické praxi vyskytují s výjimkou platidel poměrně zřídka.

Přestože zejména u objektů, které jsou chráněny kvalitními technickými ochranami, nepřichází zhotovení dokonalého padělku téměř v úvahu, vyskytuje se v běžném životě řada padělků, které jsou zhotoveny poměrně kvalitně a jsou za určitých podmínek schopné oklamat konkrétní osobu. Pachatelé přitom zneužívají např. neznalost příjemce platidel o přesné podobě platných peněz, využívají pro své účely místa s nízkou úrovní osvětlení apod. Obdobně lze oklamat i profesionála (např. pracovníka policie nebo pasové kontroly), pracovníky peněžních ústavů předložením důvěryhodně vyhlížejících osobních nebo

cestovních dokladů, které jsou však úmyslně poškozeny, zašpiněny apod. za účelem zakrytí odlišností od pravých objektů.

Protože všechny manipulace se sporným objektem, druh prostředí, kde byl přechováván i jeho uložení způsobují určité změny a ovlivňují vlastnosti jeho materiálních složek, je jedním z předpokladů úspěšného zkoumání, aby znalec byl o zkoumaném předmětu dokonale informován také z uvedených hledisek.

1.1.1 Technické ochrany

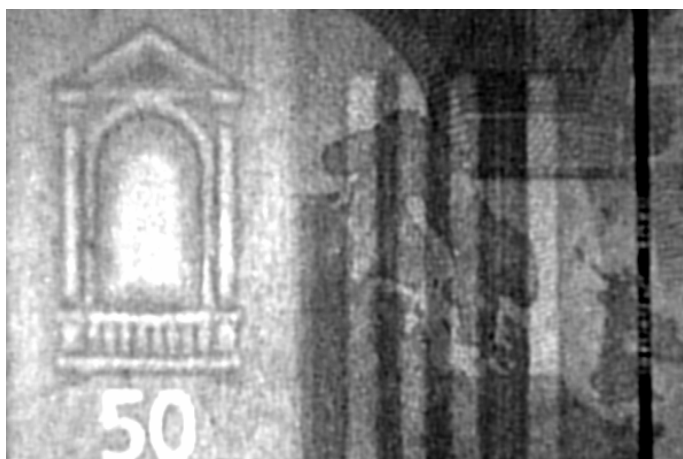
Technické ochrany slouží u jednotlivých listin, dokladů, cenin a platidel ke znemožnění nebo alespoň ke ztížení jejich pozměňování nebo padělání. Technické ochrany uplatňuje emitent u jednotlivých objektů podle jejich významu a důležitosti. Technické ochrany je možné uplatnit u všech listin, dokladů, cenin a platidel, v praxi se však vyskytují především u objektů důležitých. Řada listin (např. smlouvy, různá správní rozhodnutí apod.) nejsou technickými ochranami zpravidla vůbec chráněna.

Z kriminalistického hlediska lze technické ochrany rozdělit na viditelné a neviditelné (utajované). Viditelné technické ochrany dovolují i laikovi nebo poučené osobě vcelku solidní posouzení pravosti objektu. Tyto viditelné technické ochrany jsou zhotovovány tak, aby byly sice patrné, ale obtížně napodobitelné. Tím podstatně stěžují pachatelům jejich trestnou činnost a kvalitní zhotovení padělků s těmito viditelnými technickými ochranami je pro ně velmi obtížné. Naopak neviditelné (přesněji utajované) technické ochrany jsou známy pouze úzkému kruhu povoláných osob a jejich prokázání ve zkoumaném objektu je záležitostí specializovaných pracovišť. Poněkud zjednodušeně lze uvést, že pokud má objekt kvalitně zhotovené viditelné technické ochrany a jeho celkový vzhled je důvěryhodný, lze jej poměrně snadno uplatnit jako objekt pravý.

Technické ochrany jsou vázány vždy na jednotlivé části objektu. Jsou tedy použity v papíru, tiskových technikách, tiskových barvách, psacích prostředcích, razítkových barvách, lepidlech, spojovacích materiálech apod. Technických ochran existuje velké množství a jednotliví emitenti je využívají jednak s ohledem na důležitost objektu, dále potom s ohledem na své technické možnosti a v neposlední řadě i z hlediska svých možností ekonomických. Jednotlivé chráněné objekty mohou mít jednu, ale i třeba několik desítek technických ochran.

1.1.2 Viditelné technické ochrany

Vodotisk (průsvitka) – zhotovuje se již při výrobě papíru. Pro zhotovení konkrétních objektů se vždy používá předepsaný druh papíru, který se zpravidla svými vlastnostmi odlišuje od běžných druhů. Vodotisk je místo v papíru, ve kterém je proti světlu (v procházejícím světle) patrná nějaká kresba, motiv nebo ornament. Vzniká již při výrobě papíru ve fázi jeho zplstnatění, kdy na válci papírenského stroje jsou některá místa vyvýšena nebo naopak zhloubena, což se na hotovém papíru projeví právě vznikem vodotisku. Vodotisky existují jako pozitivní (tmavší), kdy je tloušťka papíru větší než v okolí a negativní (světlejší), kdy je tloušťka papíru naopak menší než v okolí. Oba druhy lze kombinovat, vodotisk může být použit pouze na části objektu, ale průběžně i v celé jeho ploše. Vodotisky se běžně používají na papírových penězích, cestovních dokladech apod. Na současných českých papírových penězích jsou vodotisky využity v levém nepotištěném okraji, kde jsou takto vyznačeny portréty osob, které dominují konkrétní hodnotě bankovky. Vodotisk je využit i u českých cestovních pasů, kde je ve formě stylizované hlavičky alegorie Republiky podle uměleckého díla Maxe Švabinského. Vodotisky se využívají jako technické ochrany zcela běžně, nově se zavádějí i u nových druhů českých technických průkazů motorového - přípojného vozidla a u Osvědčení o technickém průkazu.

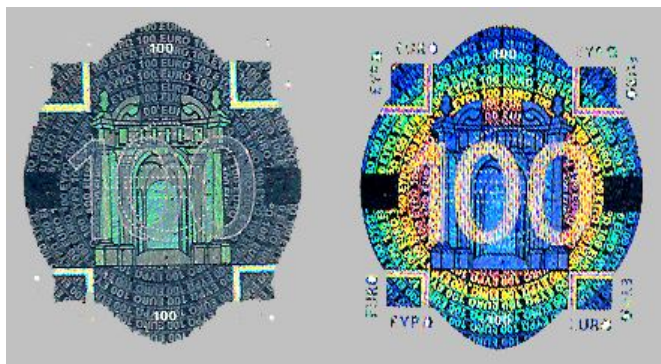
Obr. 1 - Průsvitka bankovky 50 €

Ochranné proužky - tvoří další druh technické ochrany, která vzniká již při výrobě papíru. Jedná se o proužek pokovené plastické hmoty nebo hliníku, který je při výrobě papíru do papírové hmoty zalisován. Původní provedení bylo uplatněno u starších západoněmeckých marek, u posledních emisí marek z bývalé NDR a u bývalých jugoslávských peněz. Tyto proužky byly patrné v procházejícím světle jako asi 2 mm široký tmavý proužek lokalizovaný rovnoběžně s kratší stranou bankovky. Tento typ ochranného proužku je uplatněn i u nových cestovních pasů České republiky s tím, že je na něm vyznačen nápis PAS ČR PASSPORT. Nověji se tyto ochranné proužky zhotovují jako **okénkové**, které jsou charakteristické tím, že na jedné straně papíru v pravidelných intervalech vystupují na povrch. Tento typ je uplatněn i u českých bankovek. Na tomto proužku je potom vyznačena i nominální hodnota bankovky.

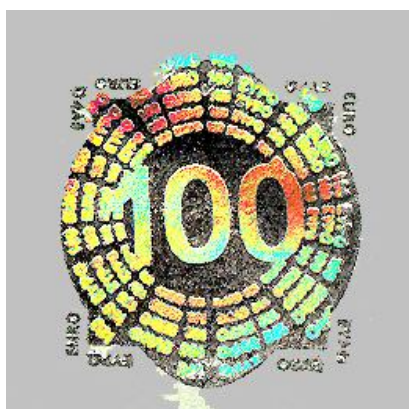

Obr. 2 – Ochranný proužek bankovky 200 Kč

Hologramy - ve většině případů se jedná o technické ochrany vytvářené již při výrobě papíru. Jsou použity u eura, australských dolarů a mají vzhled „okénka“ z průhledné potlaštěné plastické hmoty zalisované na konkrétním místě bankovky. Poměrně často se využívají na různých přelepkách, které mají zaručovat originalnost obsahu. Používá je např. na obalech svých softwarových produktů americká firma Microsoft jako hologram-nálepku.

Obr. 3 - Hologram bankovky 100 €

Obr. 4 – Padělky hologramu

Ochranná vlákna jsou velmi rozšířená a tvoří účinnou technickou ochranu. Jsou přimíchávána do papírové hmoty během její výroby. Jedná se o barevná vlákna rostlinného původu, ale i o zvířecí chlupy, vlákna z plastických hmot apod. Používají se v celé hmotě papíru nebo pouze v některých částech. Jsou viditelná pouhým okem, s pomocí lupy a v některých případech pouze pod zdrojem ultrafialového záření.

Obr. 5 – Barevná ochranná vlákna

Obr. 3, 4, 5 - <http://business.center.cz/business/pojmy/p1186-padelani-a-pozmenovani-penez.aspx>

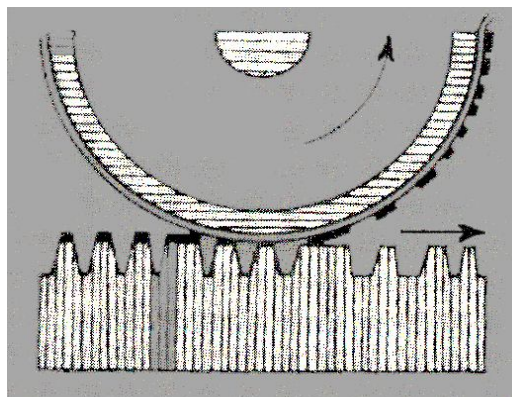

Obr. 6 - Fluorescenční vlákna viditelná v UV záření

Konfety jsou obdobou ochranných vláken, jsou však tvořeny různobarevnými tělísky zpravidla kruhového tvaru z lisovaného papíru nebo plastických hmot. V papírové hmotě jsou rozmístěny v malém množství a nepravidelně. Jsou používány na kanadských bankovkách a některých druzích cestovních šeků.

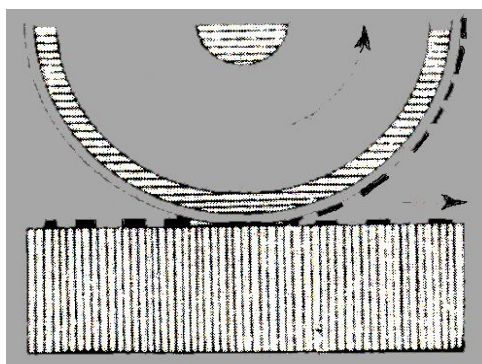
Tiskové techniky mají jako technické ochrany zásadní význam. Volí se takové techniky, které jsou technicky náročné a vzájemně se ještě kombinují. Často se proto např. kombinuje **ofset, hlubotisk a knihtisk**.

Knihtisk je nejstarší tisková technika, kterou vynalezl J. G. Gutenberg roku 1450. Tisková místa jsou vyvýšena nad povrch tiskové desky, při tisku se vtlačí do tiskového materiálu (tiskový roztlak). Tiskový bod je orámován tiskovým okrajem barvy z hrany tiskového prvku. Přímý tisk – potiskovaný papír přichází do přímého styku s tiskovou formou. Při ceninovém tisku je tisk z výšky použit na všech bankovkách celého světa na tisk výrobních čísel.

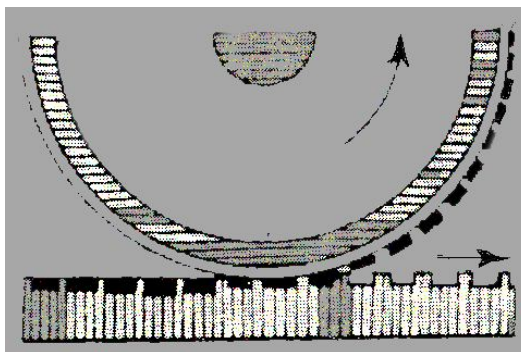
Obr. 7 – Schéma knihtiskové techniky

Ofset je taková technika, kdy tisková i netisková místa jsou umístěna ve stejné výšce tiskové desky, tisk je založen na různé afinitě těchto míst vůči vodě a tiskové barvě. Tiskové prvky nevykazují žádný tiskový roztlak nebo plasticitu. Při tisku bankovek se používá na tisk barevných podtisků a barevných ploch, velmi často je jím tištěna celá reversní strana bankovky. Při padělání tiskovou technikou je pro relativně jednoduchou výrobu tiskových desek velmi oblíben.

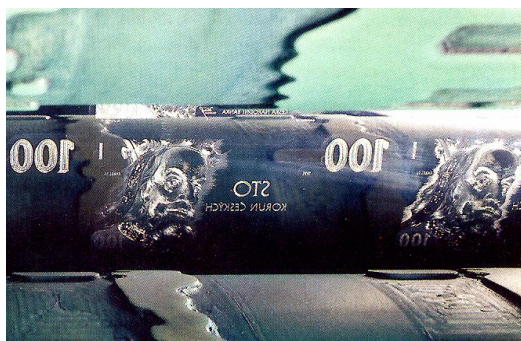

Obr. 8 – Schéma ofsetové techniky

Hlubitisk je metody, kdy tisková místa jsou zahloubena pod povrch tiskové desky (zaleptána nebo vyryta – bankovkový ocelotisk). Při tisku je množství husté barvy z hloubky tiskového prvku nanášeno na potiskovaný papír v reliéfu a je možné jej jako reliéf nahmatat. U bankovek je hlubitisk používán pro tisk hlavních nápisů, portrétů, textů a označení hodnoty většinou pouze na aversní straně.

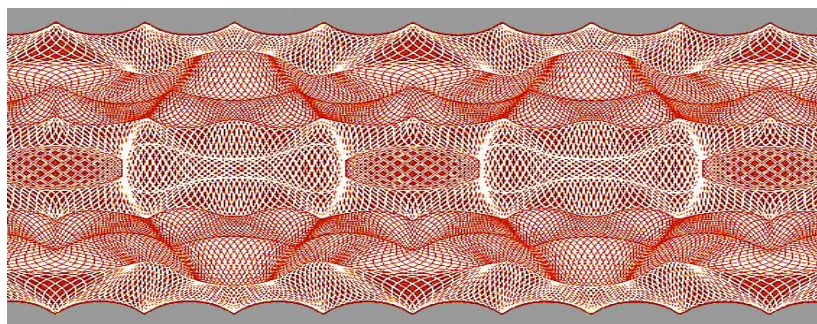

Obr. 9 – Schéma hlubotiskové techniky

Obr. 10 - Tisková deska hlubotiskového stroje

Giloš – je to speciální tisková metoda. Jsou to různé geometrické linie, většinou velmi hustě u sebe položené, které vytvářejí různé obrazce. Napodobení je značně obtížné.

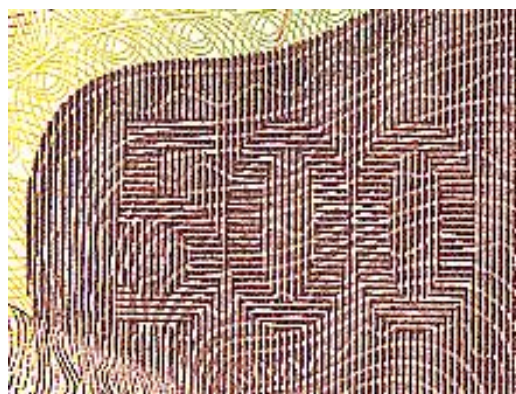
Obr. 11 - Kombinace pozitivních a negativních gilošů

Irisový tisk – jde o jinou, často používanou tiskovou techniku. Jedná se o tisk, ve kterém jedna barva přechází plynule v jinou.

Obr. 9 - Kriminalistika, Porada, V.

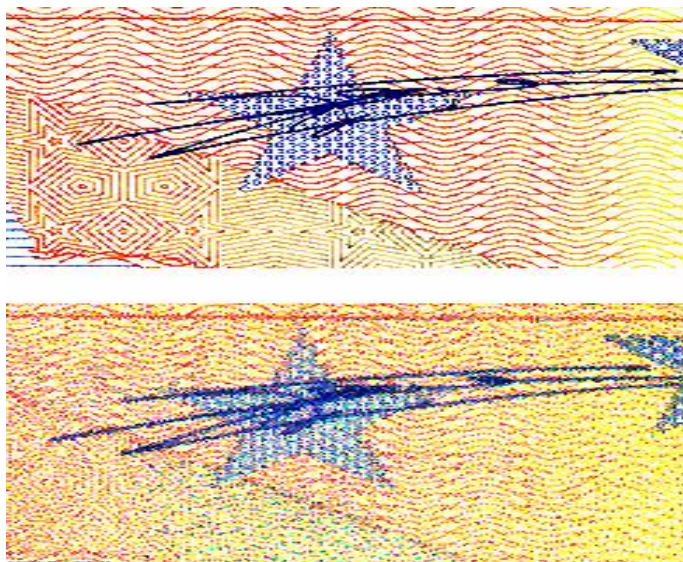
Obr. 10, 11 - <http://business.center.cz/business/pojmy/p1186-padelani-a-pozmenovani-penez.aspx>

Skrytý obrazec (klopný efekt) – je založen na optickém efektu vytvořeném specifickým uspořádáním plastických linek hlubotisku. Pro tuto techniku se využívá i pojem klopný efekt, protože obrazec je patrný pouze při určitém šikmém, téměř tečném pohledu na příslušné místo. Skrytý obrazec při tomto pohledu je buďto patrný v tmavé nebo světlé barvě podle natočení objektu. Tato technika je použita na českých papírových peněžích (v levém rameni vyobrazené historické osobnosti) i v českých cestovních pasech (v modře tištěné části na levém okraji předních desek).

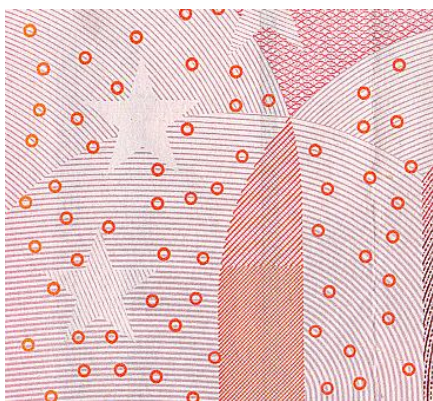
Obr. 12 – Skrytý obrazec bankovky 500 Kč

Mikrotexty jsou tiskové prvky realizovatelné pouze v ocelorytině (mikrotexty, mikrolinie) nebo v liniovém ofsetu. Mikrotexty je možné využít pro výplň ploch, obrazců nebo jako samostatné grafické prvky. Padělání systémem autotypie, injekt tisku nebo laserového kopírování tyto mikrotexty nezvládá a příslušné informace jsou nečitelné nebo vůbec nezreprodukovány .

Obr. 13 – Rozdíl mezi pravým a falešným mikrotextem

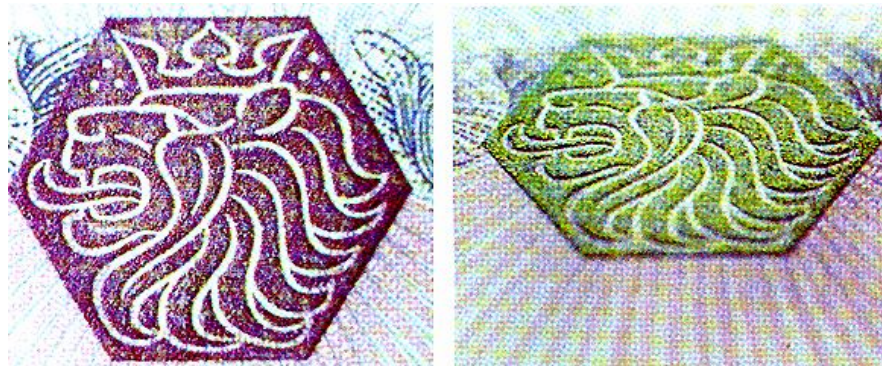
Protikopírkové ochrany poskytují ochranu před kopírováním. Nové typy barevných laserových kopírovacích přístrojů mají zakódován ve svém programu určitý obrazec, který po identifikaci kopírování přeruší. Tiskový výstup se buď vypne nebo tiskne pouze černou plochu.

Obr. 14 – Euro bankovka s ochrannou kombinací

Opticky proměnlivá barva OVI je tiskový ochranný prvek založený na optickém efektu, dopadu světelného paprsku v různém úhlu na tiskovou barvu. Podle tohoto úhlu dopadu se mění barevnost vytištěné plochy. Padělky postrádají barevnou proměnlivost, často bývá pouze jeden hraniční odstín.

Obr. 13, 14 - <http://business.center.cz/business/pojmy/p1186-padelani-a-pozmenovani-penez.aspx>

Obr. 15 – Správný efekt změny barevnosti

Obr. 16 – Odlišné barvy na padělcích

Iridiscentní tisková barva je obdobně jako OVI barva iridiscentní tisk viditelný pouze pod určitým úhlem pohledu. V určitých úhlech pohledu ale na rozdíl od OVI není vidět vůbec. Na padělcích není často napodoben, nebo v jiném odstínu, případně bez úhlového efektu.

Obr. 17 – Iridiscentní pruh na bankovce 20 €

Fluorescenční tiskové barvy jsou tiskové barvy, které je možné zjistit pouze po excitaci UV zářením. Barvy mohou kopírovat jiný podkladový tisk, nebo vytvářejí vlastní obrazec. Fluorescenci mohou vykazovat i tiskové barvy použité pro běžně viditelný tisk (podkladové plochy, části kresby, číslování apod.).

Obr. 18 – Fluorescenční barvy na bankovce 5000 Kč

Barvy s různou absorpcí v IR spektru jsou často barevně shodné tiskové barvy, které se ale liší svým složením. Zásadní rozdíl je v absorpci IR záření, jedna z barev záření pohlcuje (barva infračerná), druhá jej propouští (barva infrabílá). Detekce je možná pouze optickým zařízením schopným pracovat v oblasti 800 – 1000 nm (např. Meka). Nejčastěji se tyto barvy používají u hlavní kresby, podtisků za portréty nebo přímo v portrétech. Oblíbené jsou černé tiskové barvy sériových čísel s negativní absorpcí.

Obr. 19 – Správná absorpční reakce v 850 nm

Obr. 18 - <http://www.cnb.cz/cz/platidla/bankovky/>

Obr. 19 - <http://business.center.cz/business/pojmy/p1186-padelani-a-pozmenovani-penez.aspx>

Obr. 20 – Chybná reakce padělku

Soutisková značka - část tisku je umístěna na lícové a část na rubové straně papírového objektu. V procházejícím světle je potom tiskový obrazec patrný jako celek, v originálním provedení bez jakéhokoliv posunu obou částí navzájem. Tyto soutiskové značky jsou na eurech, českých papírových peněžích (stylizovaná písmena „CR“) i na novém Osvědčení o technickém průkazu (stylizovaná mezinárodní značka „CZ“).

Obr.21 - Rozložení grafických symbolů do dvou částí 50 €

Obr. 22 – Vyobrazení na pravé bankovce

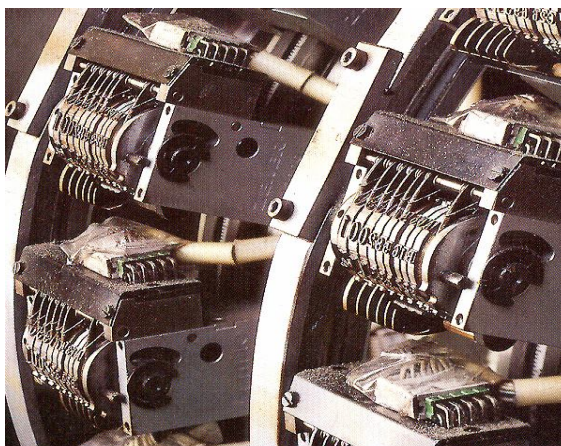
Obr. 23 – Vyobrazení na padělku

Tiskové barvy - poskytují další možnosti viditelných technických ochran. Především je to vlastní barevnost a její odstín. Volí se takové kombinace, které jsou neobvyklé, obtížně napodobitelné a v současnosti ani dostatečně přesně nekopírovatelné na barevných kopírákách. Novinkou je používání opticky variabilních barev. Jsou to tiskové barvy, které mění svoji barvu podle úhlu dopadajícího světla. V České republice je použita tato barva v emblému na bankovce s nominální hodnotou 5000Kč, dále je jí natištěn motiv lipového listu a nových Osvědčeních o technickém průkazu (barevný přechod zelená – modrá) a tentýž motiv se předpokládá i u nových Technických průkazů motorového – přípojného vozidla.

Otisky razítek - se uplatní jako viditelné technické ochrany pouze omezeně, větší význam mají **razidla**. Jedná se o kovová tělíska nebo tělíska z plastických hmot, která se do papíru vtlačí. Vytvoří tedy reliéfní, plastický vtisk obtížně napodobitelný. Používá se hlavně u fotografií, např. v bývalém československém cestovním pasu. Vytvořený vtisk může obsahovat řadu informací (např. státní znak, označení úřadovny, která razidlo používá), ale může být tvořen také pouze příslušným ornamentem. Někdy se pro tyto vtisky používal pojem „suchá razítka“.

Spojovací materiály tvoří různorodou skupinu. V minulosti měly význam nýtky, kterými byly připevňovány fotografie, nyní se často jedná o tenké samolepící fólie, které se používají k přelepení úředně napsaných údajů. Odstranění a opětovné připevnění fólie je bez poškození prakticky nemožné. Taková fólie se používá v cestovních pasech, v současnosti i v cestovních pasech České republiky, kde překrývá vyplněnou vnitřní stranu zadních desek s údaji o majiteli pasu a jeho fotografií. Jiným často používaným spojovacím materiálem jsou bezpečnostní termolaminizační fólie, do kterých se doklad po vyplnění údajů zataví. Tyto fólie jsou známy např. ze služebních průkazů policie, z novějších typů občanských a řidičských průkazů apod.

Číslování bankovek - plynulá číselná řada, která je umožněna pouze knihtiskovými stavitelnými číslovači. Číslování bankovky musí vykazovat charakteristický tiskový roztlač a nikdy nemůžou existovat dvě bankovky stejného čísla (pravé).

Obr. 24 - Číslovače užívané STC pro tisk českých bankovek

Obr. 25 – Číselné řady bankovek

Obr. 24 – Kriminalistika, Porada, V.

Obr. 25 - <http://business.center.cz/business/pojmy/p1186-padelani-a-pozmenovani-penez.aspx>

1.1.3 Neviditelné technické ochrany

Neviditelné technické ochrany jsou zpravidla utajovány, i když některé z nich jsou snadno zjistitelné např. pod zdrojem ultrafialového záření. V papíru se používají např. příměsi různých chemikálií, které lze chemickými reakcemi zjistit, volí se přesné (a předem stanovené) složení papíru a podíly jeho složek. Při tisku se uplatňují úmyslné chybotisky spočívající např. ve vynechání nebo přidání krátké čárky, tečky apod. na konkrétním místě objektu. Příkladem byl i chybotisk v již neplatném bývalém československém cestovním pasu, kdy jeden z lípových lístků v podtisku na jedné konkrétní straně byl vytištěn jinou barvou. Tiskové barvy poskytují další možnosti spočívající v jejich speciálním složení, značení chemickými sloučeninami, příměsemi magnetických látek apod. Obdobně to platí i o razítkových barvách, případně i o pečetních prostředcích. Chráněny jsou i spojovací materiály, jako např. nitě použité k sešívání dokladů, bezpečnostní fólie a další.

1.1.4 Atypické technické ochrany

Atypickými technickými ochranami jsou chráněny mince. Jejich pravost je zaručována přesným tvarem, provedením a hmotností (jsou zhotovovány ražením), přesným složením kovu a případně i elektrickými a magnetickými vlastnostmi.

1.1.5 Základní metody používané při zkoumání dokladů

Technické metody a prostředky, jichž se užívá při zkoumání uvedených objektů, lze rozdělit na běžné a speciální. Mezi běžné náleží zejména zkoumání vizuální, mikroskopické, pomocí infračerveného záření, pomocí technické fotografie a chemické. Jako speciální lze označit taková zkoumání, která jsou používána jen výjimečně, např. neutronová aktivační analýza, mikro strukturní rentgenová analýza.

Vizuální ohledání - je první etapou při jakémkoliv zkoumání. V jeho průběhu se utváří první úsudek o objektu a na základě toho se stanoví další postup. Někdy je možno již v tomto stadiu zkoumání činit některé předběžné závěry.

Mikroskopické zkoumání - spočívá v pozorování určité části objektu, přičemž použité zvětšení umožňuje zjistit detaily nerozlišitelné pouhým okem. Pro expertizu dokladů je nepostradatelnou pomůckou především stereoskopický mikroskop, neboť právě při těchto zkoumáních se využívají jeho přednosti.

Infračervené záření se při expertize dokladů a cenin uplatňuje svou vysokou pronikavostí. Tím umožňují čtení zakrytých textů, především v těch případech, kdy původní psací prostředek nebo tisková barva obsahuje grafit nebo saze. Záření nachází uplatnění i při dešifrování špatně čitelných otisků razítek na poštovních zásilkách. Čern používaná pro zhotovení otisků razítek pohlcuje toto záření velmi intenzivně, takže obraz je vždy tmavý. Naproti tomu jsou mnohá barviva poštovních známek v infračerveném obraze relativně světlejší, takže otisk poštovního razítka zřetelně vynikne.

Ultrafialové záření poskytuje při zkoumání dokumentů dobré výsledky především tím, že u mnohých objektů (papíru, psacích prostředků i tiskových barev) vyvolává viditelnou luminiscenci, která svou intenzitou a barvou může zkušenému odborníkovi mnoho napovědět o podstatě nebo druhu zkoumaného materiálu.

Technická fotografie nachází i v tomto oboru velmi široké uplatnění. Při dokazování shodnosti nebo rozdílnosti srovnávaných objektů nebo jejich detailů je velmi výhodná fotografická dokumentace zjištěných rozdílů. Kromě normálních fotografických metod se běžně používá makrofotografie, která zobrazuje detaily v několikanásobném zvětšení a mikrofotografie ve zvětšení více než 25-ti násobném. Fotografická dokumentace luminiscenčních jevů je dobře možná i bez zvláštních zařízení. Fotografie objektů v infračerveném záření bez použití měniče vyžaduje speciální fotografické citlivé materiály.

Všechny jmenované metody se vyznačují tím, že zkoumané objekty nepoškozují. Pro tuto neocenitelnou výhodu je jim vždy dávana při volbě pracovního postupu přednost. Jestliže však při jejich použití nebylo dosaženo žádného výsledku, nezbyvá než použít metod **chemického zkoumání**. Ty mají vzhledem ke své rozmanitosti dalekosáhlé možnosti, ale protože všechny zasahují do materiální podstaty zkoumaného objektu nebo jeho detailu, zanechávají na něm vždy větší či menší trvale viditelné změny. Vzhledem k tomu, že chemické metody zkoumají vnitřní podstatu a složení, lze od nich obecně očekávat pouze zjištění skupinové příslušnosti zkoumaných látek a nikoliv jejich individuální identifikaci.

Neutronová aktivační analýza (NAA) – je to jedna z nejmodernějších kriminalistických identifikačních metod. Využívá uměle vyprovokované jaderné reakce. Princip spočívá v tom, že se zkoumaný vzorek v atomovém reaktoru ozáří intenzivním tokem neutronů, které způsobí přeměnu určitého počtu atomů většiny přítomných prvků v jejich radioaktivní

izotopy. Při rozpadu vyzařují tyto umělé izotopy paprsky gama jejichž energie je pro různé prvky odlišná a charakteristická. Toto záření se analyzuje gama spektrometrem a registrují se frekvence impulsů jednotlivých prvků.

Mikrostrukturní rentgenová analýza - Tato metoda je založena na poznatku, že rentgenové záření se při styku s látkami krystalické struktury odráží na iontové mřížce tvořící krystalové plochy. Tato metoda je velmi spolehlivá, citlivá a pro kriminalistická zkoumání vhodná též proto, že analýzou se vzorek nezničí a v případě potřeby je možno ho použít pro další rozборы.

2 OBECNĚ O ZNALECKÉ ČINNOSTI

2.1 Současná úprava znalecké činnosti v ČR

Znalecká činnost je nyní komplexně řešena zejména zákonem č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících (dále jen „zákon“) a prováděcí vyhláškou ministerstva spravedlnosti č. 37/1967 Sb. ve znění vyhlášek č. 11/1985 Sb., č. 184/1990 Sb. a č. 77/1993 Sb. (dále jen „vyhláška“).

V souladu s celosvětovým trendem vývoje soudní expertizy byla do organizační struktury znalecké činnosti začleněna i znalecká činnost vědeckých ústavů a odborných pracovišť; pokud jsou tato pracoviště specializována na znaleckou činnost, jsou státní orgány povinny vyžadovat posudky především od nich. Tato pracoviště jsou zapsána ve zvláštních seznamech.

Pokud není možno opatřit posudek specializovaného pracoviště, vyžadují státní orgány (a organizace a občané v souvislosti s právními úkony) posudky od jmenovaných znalců, zapsaných v seznamech u krajských soudů. Ve výjimečných, zvláště obtížných případech, vyžadujícího zvláštního vědeckého posouzení, mohou státní orgány požádat vědecké ústavy, vysoké školy a instituce, aby podaly posudek; tyto instituce se rovněž vedou v seznamech, vedených ministerstvy spravedlnosti.

Není-li v daném oboru zapsán znalec, nebo nemůže-li znalec úkon provést, případně pokud by provedení úkonu znalcem zapsaným do seznamu bylo spojeno s nepřiměřenými obtížemi nebo náklady, může státní orgán pro jednotlivý posudek ustanovit znalcem i osobu, která není zapsána do seznamu, splňuje však předepsané podmínky (tzv. znalec „ad hoc“).

Jmenování znalců do funkce provádí ministr spravedlnosti nebo předseda krajského (v Praze městského) soudu podle místa bydliště znalce. Ministr jmenuje pracovníky ústředních orgánů, vysokých škol, vědeckých a výzkumných ústavů, ty, kteří jsou označeni ústředními orgány, a znalce, u nichž si jmenování vyhradil. Předsedové krajských soudů jsou pak pověřeni v ostatních případech. Přitom pro výkon funkce není rozdílu mezi znalcem, kterého jmenoval předseda krajského soudu a znalcem jmenovaným ministrem.

Ke jmenování znalců dochází na základě výběru mezi osobami, které splňují podmínky pro jmenování. Návrhy na jmenování mohou podat státní orgány, vědecké instituce, vysoké školy, dále organizace, ve kterých pracují osoby přicházející v úvahu, jakož i příslušné orgány, společenských organizací, pokud to vyplývá z úkolů těchto organizací. Znalcem může být jmenován i ten, kdo sám o jmenování požádá. Pro každý obor přitom má být jmenováno tolik znalců, aby bez neúměrného zatěžování stačily krýt potřebu posudků.

Podmínky ke jmenování znalcem stanoví zákon čtyři:

- **české státní občanství** (tuto podmínku může v odůvodněných případech prominout ministr spravedlnosti),
- **potřebné znalosti a zkušenosti** v oboru; přednost mají uchazeči, kteří absolvovali speciální výuku pro znaleckou činnost, pokud v oboru taková výuka je zřízena,
- **osobní vlastnosti** takové, aby dávaly předpoklad řádného výkonu znalecké činnosti,
- **souhlas uchazeče** se jmenováním.

Podmínky ke jmenování se ověřují dotazníkem, doklady o absolvování příslušné odborné výchovy, vyjádřeními příslušných zájmových svazů nebo odborných organizací, vyjádřeními organizace, u níž je uchazeč v pracovním poměru.

Pro zjištění osobních vlastností se zejména pořizuje výpis z rejstříku trestů. Od ověřování kvalifikace je možno upustit u občanů, u nichž je zřejmá z jejich pracovního zařazení, dosažené funkce nebo vědecké hodnosti. Na žádost se ke splnění podmínek jmenování vyjadřují orgány a organizace, případně i sbory pro znalecké otázky, zřízené u krajských soudů a ministerstev; tyto sbory podle potřeby provádějí též pohovor s uchazečem, někdy i na základě předložených posudků, k jejichž vypracování jsou uchazeči vyzváni.

Splní-li uchazeči požadované podmínky a je-li v daném místě potřeba znalců, proběhne vlastní jmenování, a to složením znaleckého slibu a převzetím jmenovací listiny (tzn. dekretu). Současně se jmenovací listinou obdrží znalec potvrzení, opravňující k objednávce a převzetí znalecké pečeti. Pečeť je kruhové razítko, které má uprostřed malý státní znak a dokola kruhově text, obsahující jméno znalce a rozsah, v němž je oprávněn vykonávat znaleckou činnost. Povoleno je i užívání plastotypů. (Pozn.: znaleckou pečeť smí znalec

používat výhradně jen do znaleckých posudků, a to k podpisu na konci posudku a k přetištění sešivací šňůry na poslední straně; výjimečně i na vyúčtování pro státní orgány nebo organizace, a to jen na jejich výslovné vyžádání). Znalec je dále seznámen se zněním znalecké doložky, která se uvádí vždy na konci znaleckého posudku. Podle směrnic její text by měl být následující (doplňný podle konkrétních dat znalce:

Znalecká doložka

Znalecký posudek jsem podal jako znalec jmenovaný rozhodnutím (ministra spravedlnosti – předsedy krajského-městského soudu v...) ze dne.....čj.:...pro základní obor.....odvětví.....(specializace.....).

Znalecký úkon je zapsán pod poř. Č.....-...../.....znaleckého deníku. Znalečné a náhradu nákladů (náhradu mzdy) účtuji podle připojené likvidace (na základě dokladů č.....).

V.....dne.....

podpis znalce

Vypsané jméno s tituly

Dále znalec obdrží znalecký deník, do něhož podle návodu zapisuje všechny znalecké posudky, o než byl požádán, písemné i ústní. Doplňky dříve podaných znaleckých posudků se evidují pouze tehdy, jsou-li vypracovány písemně; potom dostanou číslo, s odkazem ve sloupci 4.

Znalci obdrží též průkaz znalce, v němž je vyznačen rozsah znaleckého oprávnění.

Po jmenování následuje zapsání do seznamu znalců. Tyto seznamy, jež jsou veřejně přístupné, vede krajský soud a centrálně i ministerstvo spravedlnosti. Seznamy jsou členěny podle oborů a odvětví; u každého znalce je kromě jména uvedeno i jeho bydliště, zaměstnání, telefonní spojení, případná užší specializace a další obory, v nichž je ke znalecké činnosti oprávněn. Seznam znalců je veřejně přístupný, na internetu na adrese Ministerstva spravedlnosti (www.justice.cz).

2.2 Znalecké obory

Seznamy znalců, vedené u krajských soudů a ústředně též u ministra spravedlnosti, se člení podle základních oborů, některé obory dále na odvětví. Rozdělení je provedeno

z hlediska praktických potřeb státních orgánů; v současné době již nesouhlasí se zavedenou strukturou učebních eventuálně vědních oborů.

Dosavadní členění je v České republice rozděleno do 49-ti základních oborů, které se dělí na odvětví. V našem případě se to týká kriminalistického oboru, odvětví technického zkoumání cenných papírů, cenin, dokumentů, dokladů, listin a platidel.

2.3 Výkon znalecké činnosti

Výkon znalecké činnosti je zákonem a vyhláškou přesně upraven. Samozřejmou povinností znalce je řádný výkon jeho činnosti, a to ve stanovené lhůtě. Dále je znalec povinen svoji činnost vykonávat osobně. Znamená to, že by neměl část své práce svěřit k provedení někomu dalšímu. Výjimkou jsou některé práce pomocné a přibrání konzultanta k posuzování zvláštních dílčích otázek; o možnost přibrání konzultanta je však třeba předem požádat státní orgán, který znalce pro podání posudku ustanovil. Do posudku znalec uvede důvody přibrání konzultanta, přičemž však znalec nese odpovědnost za celý posudek, včetně konzultované části.

Znalec je v řízení před státním orgánem podat posudek povinen, pokud není vyloučen z důvodů podjatosti apod. Pokud by znalec vypracování bezdůvodně odmítl, sdělí státní orgán tuto skutečnost krajskému soudu, v jehož obvodu je znalec zapsán.

Podle znaleckého slibu je znalec povinen při své činnosti přesně dodržovat právní předpisy, znaleckou činnost konat nestranně podle svého nejlepšího vědomí, plně využívat všech svých znalostí a zachovat mlčenlivost o skutečnostech, o nichž se při výkonu znalecké činnosti dozvěděl. Zákon přitom nemá ustanovení, jež by někoho opravňovalo znalce mlčenlivosti zprostit.

2.4 Skladba znaleckého posudku

Vyhláška č. 37/1967 Sb., předepisuje v §13:

(2) V posudku uvede znalec popis zkoumaného materiálu, popřípadě jevů, souhrn skutečností, k nimž při úkonu přihlížel (nález), a výčet otázek, na které má odpovědět, s odpověďmi na tyto otázky (posudek).

(3) *Písemný znalecký posudek musí být sešit, jednotlivé strany očíslované, sešivací šňůra připevněna k poslední straně posudku a přetištěna znaleckou pečeti.*

(4) *Na poslední straně písemného posudku připojí znalec znaleckou doložku, která obsahuje označení seznamu, v němž je znalec zapsán, označení oboru, v němž je oprávněn podávat posudky, a číslo položky, pod kterou je úkon zapsán ve znaleckém deníku.*

Zákon č. 36/1967 Sb., §13:

Podává-li znalec posudek písemně, je povinen každé jeho vyhotovení podepsat a připojit otisk pečeti; stejnou povinnost má tlumočnick u ověřovaných překladů.

Nález znaleckého posudku je předepsán předpisem, jeho důležitost je však třeba spatřovat i v následujícím:

- znalecký posudek se stává přezkoumatelným, je-li zřejmé, jaké podklady měl znalec k dispozici,
- při stvrzování posudku má znalec pro sebe podklad o tom, jaký byl stav spisu v době zpracování posudku.

Další předepsanou částí znaleckého posudku je „posudek“. U technických posudků se osvědčilo, aby na začátku posudkové části byl přesně uveden znalecký úkol. Specifikuje se tím i uživateli posudku, co bylo znalci uloženo a předejde se tím možným výčtkám, že se znalec nezabýval některou problematikou.

Dále je někdy vhodné, aby po uvedení znaleckého úkolu znalec specifikoval, jako znalecké postupy povedou ke splnění zadaného cíle.

Poté se znalec zabývá jednotlivými zadanými problémy. Přitom je třeba používat srozumitelné, obecně známé výrazy (obvykle do úrovně střední všeobecné školy); pokud je potřeba použít odborný termín, je třeba jej vysvětlit. Pokud je těchto termínů málo, je možno je vysvětlit na místě prvního použití; při větším množství pak bývá vhodné uvést samostatnou stať, ve které je problematika i s výrazy vysvětlena. Rovněž zkratky je třeba používat jen obecně zcela jistě známé, u ostatních je potřeba je vysvětlit opět buď na místě prvního použití nebo při větším množství v samostatné kapitole „Použité zkratky a symboly“.

Ve složitějších případech, kdy posudková část je značně obsáhlá, je na místě všechny důležité dílčí závěry nakonec shrnout a zkoumaný děj přehledně přepsat. Závěr je na místě vypracovat i tehdy, když znalec během práce na posudku zjistil technické eventuálně

technicko právní skutečnosti, které by mohly být důležité pro následné rozhodování, na něž však v rozsahu zadaných otázek není tázán. V případě řešení v alternativách je také třeba, aby u každého výsledku bylo zřejmé, ke které alternativě výsledek patří.

Nedílnou součástí závěrečné části znaleckého posudku jsou otázky a odpovědi. Zde znalec postupně cituje otázky, jak mu byly položeny, a ke každé vždy uvádí odpověď, jak vyplývá z rozboru provedeného výše v posudkové části. Přitom je třeba dbát toho, že znalci nepřísluší hodnotit právní otázky.

Odpověď musí být úplná, tzn. že musí odpovídat v celém rozsahu, na který je znalec tázán; nestačí odpověď neúplná, ne vždy však je také vhodná odpověď přeplněná. Pokud na danou otázku není možno odpovědět (např. pro nedostatek vstupních údajů nebo neexistenci metody), je třeba, aby znalec tuto skutečnost i s důvody konkrétně uvedl.

Je nutno se také vystříhat kategorických odpovědí v případech, kdy současný stav poznání neumožňuje jednoznačný závěr, a také naopak zbytečně opatrných formulací.

V případech, kdy ze znaleckého zkoumání vyplývá, že pro odstranění možnosti opakování nějakého negativního děje je třeba provést určitá opatření, je na místě, aby znalec zpracoval (v jednoduché formě) i návrh na opatření. Rozpracování a případná realizace návrhu je potom věcí zadavatele posudku (také s ohledem na mlčenlivost znalce).

Komplexnost znaleckého posudku je nutno sloučit v potřebné míře i s jeho ekonomičností. Není problémem udělat takřka z každého zadání vědecké dílo, ve kterém budou zkoumány s mravenčí pílí jednotlivé detaily, což může být dokonce někdy i přínosem pro obecné poznání v oboru. Znalecký posudek je však vždy nutno považovat za práci přísně účelovou, i když bude na vědecké úrovni. Proto je nutno konkrétní problematiku zkoumat jen v tom rozsahu, jenž bude potřebný pro dostatečnou analýzu k zodpovězení položených otázek.

Ekonomičnost znaleckého posudku bude na druhé straně určována zadáním, do jakých detailů je nutno analyzovaný děj znát. Bude dále záviset na zkušenostech a dovednostech znalce, na jeho předběžném znaleckém vzdělání a řadě dalších faktorů.

3 KRIMINALISTICKÁ ZNALECKÁ (EXPERTIZNÍ) ČINNOST

3.1 Možnosti znaleckého zkoumání

Pokud se budeme bavit o penězích, tak je u zajištěných bankovek možné znaleckým zkoumáním posoudit:

1. Pravost bankovky
2. Způsob vyhotovení – tisk, rozmnožovací techniky,
3. Použité materiály
4. Způsob napodobení ochranných prvků
5. Stupeň nebezpečnosti – kvalita padělků
6. Ve spolupráci s ČNB jejich výskyt a zařazení do typů
7. Reakce detekčních prostředků na padělek

Při identifikaci padělatelské dílny je možné pak posoudit:

1. Skupinovou shodu zajištěných materiálů – papír, injekt tiskový výstup, popisovače, tiskové barvy, nalepené proužky,
2. Individuální shodu zajištěných materiálů – tiskové desky, razítko nebo tisková forma průsvitky, raznice pro ochranný proužek, tiskové formy pro iridiscentní nebo OVI tisky,
3. U velkých barevných laserových kopírovacích přístrojů je možná identifikace systému, typu i výrobního čísla (případně umístění přístroje),

Při zajišťování srovnávacích materiálů se zajišťuje následující:

1. Papír – 2-3 archy z nakladače rozmnožovacího přístroje a z různých typů nalezených v dílně,
2. Tiskové desky – celé desky bez čištění,
3. Zkušební tisky ze zajištěného rozmnožovacího přístroje – jako předlohu je nutné použít pravou bankovku stejné hodnoty. V příloze přesná identifikace výstupu – typ, model, výrobní číslo.
4. Materiály k napodobení ochranných prvků – stříbrné popisovače, laky ve sprejích, samolepicí stříbrné pásy (reprezentativní vzorky)

3.2 Formy využití odborných znalostí v kriminalistické praxi a v trestním řízení

V procesu odhalování, objasňování a dokazování trestné činnosti se orgány činné v trestním řízení setkávají s řadou odborných kriminalisticky relevantních skutečností, k jejichž objasnění a využití nepostačují obecné znalosti a skutečnosti. K objasnění a zodpovězení těchto úzce specializovaných odborných skutečností a otázek s nimi spojených, jsou potřebné příslušné odborné znalosti a dovednosti z různých oblastí vědy, techniky, umění a řemesel. Je tomu přitom tak i v těch případech, když příslušný orgán činný v trestním řízení, např. vyšetřovatel, shodou okolností tyto odborné znalosti sám má.

Vzhledem k specifickým potřebám objasňování odborných skutečností, při odhalování, objasňování a dokazování trestné činnosti, se pro potřeby boje proti trestné činnosti v rámci policie konstitovala pracoviště specializovaná na provádění kriminalistické znalecké (expertizní) činnosti (dále jen „znalecká činnost“).

Pracovišti Policie ČR specializovanými na znaleckou činnost (dále jen „znalecká pracoviště policie“), ve smyslu zákona o znalcích a zapsanými v Seznamu, přitom jsou

- a) Kriminalistický ústav Praha Policie ČR a
- b) odbory kriminalistické techniky a expertiz správ PČR jednotlivých krajů a Správy hlavního města Prahy (OKTE).

Zaměření a rozsah znaleckého oprávnění znaleckých pracovišť policie přitom vychází z potřeb znalecké činnosti na úseku boje proti trestné činnosti a potřeb dokazování v trestním řízení. Rozsah znaleckého oprávnění znaleckých pracovišť policie je vymezen v Oddílu I. Seznamu. Znalecká pracoviště policie jsou, ve smyslu platné právní úpravy, znalci se všemi právy i povinnostmi. V dalším proto bude pojednáno o znalcích, znaleckém-expertizním zkoumání a znalecké činnosti s důrazem na specifika znalecké činnosti prováděné na znaleckých pracovištích policie.

Znalecká pracoviště policie jako znalci podávají znalecké posudky svým jménem a nesou i odpovědnost za jejich včasné a řádné provedení. Jako znalec se přitom přibírá příslušné znalecké pracoviště policie (ne konkrétní pracovník, který bude vypracováním znaleckého posudku pověřen). Znalecké pracoviště policie ve svém posudku uvede, kdo posudek vypracoval a kdo může, jestliže to podle procesních předpisů bude potřebné, před

státním orgánem osobně stvrdit správnost podaného posudku a podat požadovaná vysvětlení.

Znaleckou činnost na znaleckých pracovištích policie provádějí jejich pracovníci-policisté, tzv. experti, kteří mají potřebnou kvalifikaci, jsou ustanovení o funkce kriminalistického experta na znaleckém pracovišti policie a kteří získali „Osvědčení o způsobilosti vykonávání znalecké činnosti“ (tzn. znalecké osvědčení) za podmínek stanovených interním právním předpisem.

V případě, že je potřebné před státním orgánem osobně stvrdit správnost posudku podaného znaleckým pracovištěm policie a podat požadovaná vysvětlení, je potřebné vyslechnout jako znalce toho experta, který provedl znalecké zkoumání a vypracoval daný znalecký posudek. Kriminalističtí experti však nejsou zapsáni v Seznamech znalců a tlumočnicků vedených u krajských soudů. Jako znalec jsou v Seznamu zapsána znalecká pracoviště policie. Vzhledem k této skutečnosti je třeba, aby příslušný expert, před jeho výslechem jako znalce, složil znalecký slib a byl ustanoven jako znalec ad hoc.

Znalecké zkoumání relevantních skutečností souvisejících s událostí trestného činu prováděné s cílem získat důkaz použitelný v trestním řízení – tj. vlastní proces utváření znaleckého důkazu, je v kriminalistice nazýváno i expertizou. Pojmem expertiza jsou přitom obecně označovány jednotlivé výstupy ze znaleckého zkoumání prováděného na znaleckých pracovištích policie ve stanovených oborech a odvětvích a konstatování výsledku tohoto zkoumání:

- ve znaleckém posudku, včetně komplexního nebo revizního znaleckého posudku
- v odborném vyjádření, popř. potvrzení,
- v předběžném vyjádření.

Znalecká pracoviště policie, jako příslušný orgán, podávají odborná vyjádření, případně potvrzení, v situacích, kdy je možné se v jednoduchých případech s takovým vyjádřením spokojit místo přibrání znalce k podání znaleckého posudku a když o právnosti podaného odborného vyjádření, resp. potvrzení, nejsou pochybnosti.

V předběžném vyjádření jde o základní odborné posouzení objektů předložených ke zkoumání bez provedení znaleckého zkoumání nebo konstatování odborných skutečností na základě provedení znaleckého zkoumání pouze u části objektu předložených ke zkoumání, nebo provedení znaleckého zkoumání pouze základními metodami a postupy, resp.

neprovedení znaleckého zkoumání v plné šíři tak, že jeho výsledek (závěr) není možno použít jako důkaz v řízení před státním orgánem. Předběžná vyjádření slouží zejména orgánům činným v trestním řízení jako podklad po zahájení trestního stíhání nebo pro přijetí jiného rozhodnutí v přípravném řízení. V případě zahájení trestního stíhání na základě podaného předběžného vyjádření a dalších důkazů v dané věci je potřebné příslušné znalecké pracoviště policie přibrat jako znalce k podání znaleckého posudku nebo jej požádat o podání odborného vyjádření, nebo potvrzení.

Významnou formou uplatnění odborných znalostí v trestním řízení je i využití dalších kvalifikovaných policejních specialistů, kteří plní, zejména v rámci úkolů před zahájením trestního stíhání a při provádění různých vyšetřovacích úkonů různé, nejčastěji kriminalisticko-technické úkony. Do této kategorie odborníků lze zařadit zejména kriminalisticko-technické pracovníky policie – tzv. kriminalistické techniky. Uvedení technici provádějí např. při ohledání místa činu příslušné kriminalisticko-technické úkony (zjišťování a zajišťování stop a jiných věcných důkazů, jejich dokumentování a předběžné zkoumání). Ve smyslu trestního řádu a interních předpisů mají tyto pracovníci v trestním řízení postavení policejního orgánu.

V jiných situacích plní odborníci funkci konzultanta vyšetřovatele v případech provádění složitých vyšetřovacích úkonů, jejichž předmětem je objasnění trestné činnosti ve speciální odborné oblasti nebo se dotýkají úzce odborné problematiky, např. v oblasti účetnictví, daňových trestních činů, počítačové kriminality, způsobu manipulace s nebezpečnými látkami, technologie výroby apod. Zde si vyšetřovatel může již v rámci přípravy tohoto úkonu vyžádat konzultaci příslušného odborníka a eventuálně jej i přivzít přímo k jeho provedení. Spolupráce s odborníky v těchto případech se uskutečňuje převážně v mimo procesních formách. Tyto osoby proto nevystupují jako znalci a informace, které podávají, nejsou použitelné jako důkazy.

3.3 Pojem, druhy a obsah znaleckého zkoumání

Obsahem znaleckého zkoumání je zkoumání různých objektů, majících vztah k dané trestní věci, za použití metod kriminalistiky a jiných věd. Znalecké zkoumání přitom spočívá ve zjišťování kriminalisticky relevantních skutečností potřebných pro trestní řízení. K nejdůležitějším znakům znaleckého zkoumání patří:

- znalecké zkoumání vyžaduje orgán činný v trestním řízení, který též vymezuje jako úkol a to podle okolnosti formou otázek, jejichž zodpovězení – objasnění vyžaduje odborné znalosti,
- znalecké zkoumání provádějí osobně znalci nebo znalecké instituce,
- v rámci znaleckého zkoumání se uskutečňuje zkoumání různých objektů, mající vztah k dané věci za použití odborných znalostí a odborných metod,
- předmětem znaleckého zkoumání jsou důkazně relevantní problémy, k jejichž objasnění jsou potřebné odborné znalosti,
- výsledkem znaleckého zkoumání je znalecký posudek,
- orgány činné v trestním řízení hodnotí podaný znalecký posudek a v případě potřeby provádí výslech znalce.

Nejdůležitějším subjektem znaleckého zkoumání je znalec, resp. na znaleckých pracovištích policie expert, který provádí znalecké zkoumání a vypracovává znalecký posudek. Na utváření znaleckého důkazu se však podílejí i orgány činné v trestním řízení, které zajišťují podmínky pro jeho provedení, vymezují jeho úkol, spolupracují se znalcem v průběhu znaleckého zkoumání, hodnotí podaný znalecký posudek apod.

Při znaleckém zkoumání tedy dochází ke vzájemné součinnosti dvou samostatných subjektů trestního řízení, kterými jsou zpravidla vyšetřovatel a znalec. Vyšetřovatel přibírá znalce k provedení znaleckého zkoumání a podání znaleckého posudku a využívá jeho výsledků v průběhu přípravného řízení. Znalec provádí znalecké zkoumání a jeho výsledky a jeho výsledky poskytuje vyšetřovateli v samostatném dokumentu, kterým je znalecký posudek.

Cílem činnosti těchto samostatných subjektů znalecké činnosti a znaleckého dokazování je získání důkazů, a to způsobem stanoveným zákonem za využití odborných znalostí, metod a prostředků znaleckého zkoumání.

Znalecké posudky lze dělit podle různých kritérií. Takovými kritérii mohou být např. počet znalců, resp. expertů, podílejících se na znaleckém zkoumání a vypracování znaleckého posudku, rozsah a posloupnost znaleckého zkoumání apod. Nejdůležitějším a základním kritériem dělení znaleckých posudků je dělení podle oborů, resp. odvětví znalecké činnosti (u znaleckých pracovišť policie podle rozsahu jejich znaleckého

oprávnění), tj. podle druhu odborných znalostí, které jsou potřebné k provedení potřebného znaleckého zkoumání.

Znalecké zkoumání může být, z hlediska počtu přibraných znalců, prováděno:

- jedním znalcem, resp. expertem,
- dvěma znalci. Trestní řád přitom stanoví obligatorně, že dva znalce je třeba přibrat v případě, jde-li o prohlídku a pitvu mrtvoly anebo o vyšetření duševního stavu. Dva znalce k podání znaleckého posudku je dále potřebné přibrat i v dalších případech, jestliže v trestním řízení jde o objasnění zvláště důležité skutečnosti (viz § 105 odst. 2 trestního řádu),
- znalecké zkoumání prováděné více znalci, zejména v případech, když se jedná o provedení komplexního znaleckého zkoumání a podání komplexního znaleckého posudku.

Znalecké zkoumání, podle druhu použitých znalostí lze rozdělit na jednooborové a více oborové. O znalecké zkoumání jednooborové se jedná v těch případech, když přichází do úvahy zkoumání pouze z jednoho oboru nebo odvětví znalecké činnosti.

Více oborovým neboli komplexním znaleckým zkoumáním se rozumí zkoumání ze dvou a více oborů nebo odvětví znalecké činnosti, a to k týmž nebo souvisejícím a neoddělitelným objektům zkoumání (předmětům nebo stopám), jestliže závěry jednoho základního zkoumání přímo navazují na závěry druhého základního zkoumání-jsou jimi podmíněny.

Podle posloupnosti se znalecké zkoumání dělí na prvotní, doplňující a opakované. Doplnění znaleckého zkoumání se vyžaduje tehdy, pokud vyvstaly v průběhu trestního řízení nové skutečnosti, které je třeba dodatečně objasnit. Doplnění podaného znaleckého posudku provádí tentýž znalec, a to na základě poznatků získaných v průběhu původně provedeného znaleckého zkoumání nebo provedením doplňujícího znaleckého zkoumání a odpovídá na otázky, které mu byly položeny dodatečně.

V případě, že posudek je nejasný nebo neúplný, je třeba znalce požádat o podání vysvětlení. Pokud toto nevede k výsledku, je třeba přibrat znalce jiného. V těchto případech se jedná o opakované znalecké zkoumání a podání tzv. revizního znaleckého posudku. Přibrání nového znalce k podání revizního znaleckého posudku přichází v úvahu tehdy, pokud je pochybnost o správnosti posudku nebo je-li posudek nejasný nebo neúplný a

vysvětlení, které znalec podal, nevedlo k odstranění těchto vad podaného znaleckého posudku.

Opakované znalecké zkoumání lze např. vyžádat v případech, když závěry znalce, uvedené v podaném znaleckém posudku, jsou v rozporu s jinými důkazy zjištěnými ve věci, nebo vzniknou-li pochybnosti o správnosti těchto závěrů. Jinými závažnými důvody opakovaného znaleckého zkoumání mohou být pochybnosti o správnosti metod, prostředků a postupů použitých znalcem v průběhu znaleckého zkoumání, případně pokud znalec překročil svoje kompetence nebo když je dodatečně zjištěna podjatost znalce.

Opakované znalecké zkoumání a podání revizního znaleckého posudku provádí jiný znalec. V případě, že se zjistí, že se jedná o výjimečný, zvláště obtížný případ vyžadující zvláštního vědeckého posouzení, může být, za účelem přezkoumání posudku podaného znalcem a podání revizního znaleckého posudku, rozhodnuto příslušným orgánem činným v trestním řízení o přibrání státního orgánu nebo státního ústavu k podání posudku.

V revizním znaleckém posudku se přitom přibraný revizní znalec musí vyrovnat i s původním znaleckým posudkem (s metodami a postupem uplatněnými při prvotním znaleckém zkoumání, závěry původního znaleckého posudku apod.).

3.4 Průběh znaleckého zkoumání a podání znaleckého posudku

Proces znaleckého zkoumání a podání znaleckého posudku probíhá v následujících etapách:

Příprava k přibrání znalce k provedení znaleckého zkoumání a k podání znaleckého posudku

Provedení objektivního a úplného znaleckého zkoumání je možné jen na základě důkladné a všestranně zaměřené přípravy. Příprava k přibrání znalce k provedení znaleckého zkoumání a k podání znaleckého posudku představuje komplex činností zaměřených na vytvoření základních předpokladů na provedení objektivního a úplného znaleckého zkoumání, jakož i předpokladů pro etapu hodnocení a využití znaleckého posudku v dané trestní věci orgánem činným v trestním řízení.

Etapa přípravy k přibrání znalce k provedení znaleckého zkoumání a podání znaleckého posudku zahrnuje tyto činnosti:

Zajištění, shromáždění a dokumentace materiálů potřebných k provedení znaleckého zkoumání. K dosažení tohoto cíle je nutno vyhledat, zajistit a shromáždit všechny dostupné materiály (podkladové materiály, stopy a předměty důležité pro znalecké zkoumání) potřebné pro provedení požadovaného znaleckého zkoumání.

K těmto materiálům především patří:

Objekty znaleckého zkoumání, tj. objekty, které budou podrobeny znaleckému zkoumání za použití odborných znalostí, metod a prostředků a u nichž se předpokládá, že jsou nositeli důležitých informací mající význam pro objasnění odborných otázek. Do této skupiny objektů expertizy lze zařadit:

Objekty, u nichž se předpokládá příčinná souvislost s vyšetřovanou událostí nebo některou její okolností. Takovými objekty jsou zejména materiální stopy trestního činu nebo jiné relevantní události, kopie stop, věci, listiny (příp. jejich části nebo zbytky). Druh vyhledaných, zajištěných a shromážděných stop přitom závisí na konkrétních okolnostech případu.

Uvedené objekty bývají nejčastěji zajištěny při ohledání místa činu, u podezřelého, jakož i při jiných vyšetřovacích úkonech. Např. při domovních prohlídkách, prohlídkách dopravních prostředků apod. Původ těchto objektů, jakož i způsob jejich zajištění musí být jednoznačně procesně podchycen v příslušných protokolech a v navazující kriminalisticko-technické dokumentaci.

Při vyhledávání a zajišťování těchto objektů je třeba respektovat příslušná kriminalisticko-technická pravidla a doporučení. Pozornost je však třeba věnovat i způsobům manipulace s těmito objekty, jejich balení, odesílání či předání ke znaleckému zkoumání, a to tak, aby nemohlo dojít k jejich poškození, zničení, ztrátě, případně k záměně. Toto je současně i jedním ze základních předpokladů toho, aby vypracovaný a podaný znalecký posudek a jeho závěry nemohly být v průběhu dalšího řízení zpochybněny.

Objekty, u kterých se nepředpokládá nebo u kterých není příčinná souvislost s vyšetřovanou událostí, jsou obstarány orgány činnými v trestním řízení, orgány kriminální služby nebo vlastní činností znalce, resp. experta. Jedná se zejména o srovnávací materiály, jako např. pokusně vyrobené srovnávací stopy, vzorky, ukázky, kriminalistické sbírky a evidence, standardy, katalogy. V procesu znaleckého zkoumání mají tyto objekty své nezastupitelné místo.

Pomocné materiály, kterými jsou takové materiály, které nejen že napomáhají znalci orientovat se v daném případě, ale současně mu poskytují komplexní informaci o všech skutečnostech, které jsou předmětem znaleckého zkoumání a které mohou mít v průběhu znaleckého zkoumání svůj význam. Nejčastěji se jedná o písemnou dokumentaci v podobě části vyšetřovacího spisu (pořízená kriminalisticko-technická dokumentace, protokoly o výsledcích a dalších vyšetřovacích úkonech apod.).

Vymezení předmětu znaleckého zkoumání a výběr znalce

Další fází přípravy je vymezení předmětu znaleckého zkoumání a jeho rozsahu. Je důležité nejen určit, které objekty a jakému znaleckému zkoumání budou podrobeny, ale i z jakého hlediska musí být znalecké zkoumání provedeno, neboť jeden a týž objekt může být zkoumán z různých aspektů. Tento objekt může být zkoumán odděleně od ostatních objektů a v rámci zkoumání mohou být zjišťovány jeho určité vlastnosti (např. funkční, materiálové, technologické, apod.) a naopak v jiných případech může být týž objekt podroben zkoumání z hlediska jeho vztahu k jiným objektům (např. za účelem zjištění jeho původu, zda je součástí jiného objektu, nese-li stopy interakce s jinými objekty apod.).

Pro objektivní a úplné objasnění odborné skutečnosti důležité pro trestní řízení je významné i vymezení rozsahu znaleckého zkoumání. Vymezení rozsahu znaleckého zkoumání je základním východiskem pro stanovení úkolů zadaných znalci k řešení, tj. pro přesnou a konkrétní formulaci otázek, které je potřebné ve znaleckém posudku zodpovědět. Po pečlivém zvážení všech aspektů určí příslušný orgán činný v trestním řízení druh odborných znalostí a na ně navazující druh nebo druhy znaleckého zkoumání, které je potřeba použít k objasnění vymezených otázek. Současně zváží, zda k jejich objasnění postačí odborné znalosti z jednoho nebo více oborů či odvětví znalecké činnosti.

V této fázi je proto důležitý správný výběr znalce. Orgán činný v trestním řízení má určité, zákonem dané možnosti výběru znalce zapsaného v seznamu znalců a tlumočnicků nebo znalecké instituce zapsané v Seznamu. Případně může, v rámci zákonem stanovených podmínek, ustanovit ad hoc znalcem osobu, která sice není zapsána v seznamu, ale splňuje všechny potřebné předpoklady pro to, aby posudek podala, anebo instituce, která je schopna vzhledem ke svému technickému vybavení a personálnímu obsazení podat znalecký posudek v oboru, na nějž je specializována. Výběr znalce je proto vždy podmíněn předmětem a rozsahem znaleckého zkoumání. S ohledem na konkretizovaný předmět

znaleckého zkoumání je při výběru znalce třeba přihlížet i k tomu, zda je vybraný znalec, zejména s ohledem na vybavení technickými prostředky, schopen provést požadované znalecké zkoumání, neboť je **povinen znaleckou činnost vykonávat osobně**. Rovněž tak je třeba přihlížet ke skutečnosti, že v některých případech je potřebná úzká specializace znalce, což předpokládá i hlubší znalosti celého oboru nebo znalosti některých navazujících oborů.

Formulace a sestavení otázek pro znalce

Stanovení předmětu znaleckého zkoumání, jeho upřesnění a konkretizace, bezprostředně určuje úkol zadaný znalci. Tento úkol formuluje orgán činný v trestním řízení a to podle okolností případu též formou otázek tak, aby znalci bylo jasné, jaký úkol mu byl zadán. Sestavení otázek, na které má znalec ve svém posudku odpovědět, se řídí těmito zásadami:

- a) otázky nesmí přesahovat rámec jeho odbornosti, tj. aby položené otázky znalec mohl zodpovědět na základě svých odborných znalostí,
- b) otázky musí mít čistě odborný charakter a nesmí obsahovat požadavek hodnocení trestně právních skutečností, např. k právní kvalifikaci případu, k otázkám zavinění nebo některých znaků skutkové podstaty trestného činu,
- c) otázky musí být jasné, přesné a konkrétní – mají výstižně a srozumitelně vyjadřovat to, co je po znalci požadováno. Položené otázky nesmí zejména být mnohoznačné, terminologicky nepřesné a nejasné,
- d) položené otázky dále nesmí být sugestivní, návodní, úskočné nebo klamavé,
- e) soubor otázek musí tvořit ucelený systém a otázky musí být sestaveny v logickém sledu, zpravidla od otázek obecnějších k otázkám speciálním nebo detailním. Jindy může být sled otázek podmíněn postupem znaleckého zkoumání. Ucelený systém otázek a jejich zodpovězení musí vést znalce k tomu, aby vlastní znalecké zkoumání bylo vyčerpávající a na jeho základě závěry uvedené ve znaleckém posudku obsahovaly úplné a všestranné objasnění otázek odborného charakteru. Zodpovězení položených otázek přitom má rovněž vyloučit jakékoliv pochybnosti o objektivnosti a úplnosti znaleckého zkoumání i jeho výsledků,
- f) znalci by neměly být kladeny otázky, na které není schopen, vzhledem k současné úrovni poznání dosaženého v daném oboru, odpovědět. Položené

otázky proto nemají přesahovat dosaženou úroveň poznání v oboru. Toto však některých případech může objektivně posoudit až samotný znalec.

Přibrání znalce k podání znaleckého posudku

V této fázi vystupují do popředí dva aspekty. Jednak je to volba vhodného okamžiku přibrání znalce k podání znaleckého posudku a jednak vypracování usnesení o přibrání znalce nebo znalecké instituce. Volba okamžiku přibrání znalce k podání znaleckého posudku je vždy determinována konkrétní situací případu. Pro rozhodnutí o momentu přibrání znalce jsou významné i některé prvky dané situace. Vždy je však třeba mít na paměti, že jak předčasné, tak i opožděné vyžádání znaleckého zkoumání, mohou mít závažné dopady jak na proces znaleckého zkoumání, tak i na samotné vyšetřování. Ukvapeně nařízená expertiza může mít za následek, že materiály předané znalci budou neúplné, čímž bude ztěžován a prodlužován proces znaleckého zkoumání a ve svých důsledcích toto může vést i ke zpochybnění podaného znaleckého posudku. Opožděně vyžádaný znalecký posudek může naopak znemožnit znalecké zkoumání např. tím, že objekty znaleckého zkoumání se v důsledku nejrůznějších vlivů staly pro zkoumání nepoužitelné.

Další spolupráce se znalcem

Provedením přípravy k přibrání znalce a jeho přibráním nekončí kontakt mezi orgánem, který znalce přibral a samotným ve věci přibraným znalcem. Naopak další spolupráce mezi oběma subjekty je nezbytnou podmínkou k podání úplného a objektivního znaleckého posudku. Tato spolupráce je nutná především proto, že soubor výchozích informací předaných znalci nemusí být úplný, což může být zjištěno dodatečně buď v procesu vyšetřování nebo i v průběhu znaleckého zkoumání. Tato vzniklá informační mezera musí být odstraněna a potřebné informace, resp. materiály musí být dodatečně zajištěny vyšetřovatelem a předány znalci. Úzká spolupráce mezi oběma subjekty je nutná i proto, že mohou být např. zjištěny nové skutečnosti, které prokazují spáchání další trestné činnosti a tyto nové informace je rovněž třeba předat znalci. Je zřejmé, že i tyto nové skutečnosti zpětně ovlivňují předmět znaleckého zkoumání v podobě zpřesnění položených otázek, případně i doplnění otázek nových, které je nutno řešit v zájmu úplného a objektivního objasnění věci.

3.5 Znalecké zkoumání

V procesu znaleckého zkoumání lze vysledovat určitá stádia, která se navzájem odlišují řešenými úkoly a které na sebe navazují. Proces znaleckého zkoumání je přitom možné rozdělit do následujících stádií:

- 1) stádium přípravy znaleckého zkoumání,
- 2) provádění samotného zkoumání – analyticko-syntetické stádium znaleckého zkoumání,
- 3) vyvozování a formulování závěrů z provedeného znaleckého zkoumání.

a) Stádium přípravy znaleckého zkoumání

V tomto stadiu si znalec především ujasňuje otázky, které bude řešit, seznamuje se s objekty znaleckého zkoumání – materiály, které byly předány ke zkoumání, včetně srovnávacích materiálů a tyto hodnotí (zda jsou dostatečné ke znaleckému zkoumání, případně zda jsou úplné, možnosti jejich znaleckého zkoumání, apod.), utváří si obecné představy o stavu a znacích zkoumaných objektů, vypracovává hypotézy, určuje metody, prostředky a postupy zkoumání i posloupnost samotného znaleckého zkoumání, a to nejen na základě ohledání objektu zkoumání, ale i studia ostatních materiálů, které má k dispozici, a dokumentuje stav objektů předaných ke zkoumání. V případě potřeby žádá vyšetřovatele o doplnění objektů zkoumání nebo o dodání dalších materiálů obsahujících potřebné a chybějící informace.

b) Stádium provádění samotného znaleckého zkoumání – analyticko-syntetické stádium znaleckého zkoumání

V analyticko-syntetickém stadiu zkoumání dochází k vlastnímu podrobnému a detailnímu zkoumání jednotlivých objektů, jejich vlastností a znaků, a to za využití potřebných metod, prostředků a postupů znaleckého zkoumání. Toto detailní stádium objektů zkoumání může být někdy spojeno i s mechanickým rozčleněním a někdy i zničením objektů znaleckého zkoumání. Uvedené zkoumání proto vyžaduje náležitou a podrobnou dokumentaci, případně souhlas orgánu, který jej přibral jako znalece.

Výsledkem analytického stadia je určení obecných (druhových, rodových) a zvláštních vlastností a znaků, jejichž dalším zkoumáním proniká znalec k jejich podstatě. Po ukončení analytického stadia hodnotí znalec dosažené výsledky jednotlivých, dílčích zkoumání a jejich

syntézou dospívá k postižení celkových souvislostí. Znalec v průběhu samotného provádění současně vyvozuje závěry z provedeného zkoumání. Ukončení určitého druhu zkoumání však ještě nemusí znamenat ukončení analyticko-syntetického stadia jako celku, neboť některá znalecká zkoumání představují několik relativně oddělených zkoumání, která na sebe postupně navazují. Stadium vyvozování závěrů ze znaleckého zkoumání představuje vrcholné stadium znaleckého zkoumání. Jde o složitý myšlenkový proces, který se uskutečňuje postupně, ve kterém je často nutné se vracet k analyticko-syntetickému stadiu znaleckého zkoumání, výsledkům dílčích zkoumání, ke studiu předložených materiálů s cílem přezkoumání či doplnění faktů, a to z hlediska dalšího prověření pravdivosti postavených hypotéz. Znalec srovnává a vzájemně hodnotí výsledky dílčích zkoumání a z nich vyvozené dílčí závěry. Vyvození objektivního a úplného závěru je znalec schopen jen na základě důkladné znalosti všech okolností konkrétního případu. Po nabytí vnitřního přesvědčení o pravdivosti vytyčených hypotéz formuluje znalec odpovědi na položené otázky.

Výsledkem znaleckého zkoumání prováděného na znaleckých pracovištích policie přitom může být:

- stanovení individuálních nebo skupinové příslušnosti nebo
- zjištění příčiny jevu anebo jiné pozitivní zjištění (např. pravost bankovek, známek, apod.).

c) Stadium vyhotovení znaleckého posudku

Průběh a výsledky znaleckého zkoumání jsou obsaženy ve znaleckém posudku, který je slovním popisem činnosti znalce v průběhu znaleckého zkoumání. Jeho vyhotovení provádí znalec osobně a podává jej zpravidla v písemné formě, výjimečně ústně do protokolu.

Znalecký posudek musí zachycovat ve stručné formě celý průběh a výsledky zkoumání, včetně vyvozených závěrů, obsahujících odpovědi na otázky položené znalci. Náležitosti znaleckého posudku jsou stanoveny právními předpisy o znalcích a tlumočnících. Znalecký posudek se skládá ze tří po sobě následujících částí:

- 1) úvodní část,
- 2) nález,
- 3) vlastní posudek.

- 1) Úvodní část znaleckého posudku obsahuje údaje o osobě znalce (znalecké instituce), pojmenování orgánu, který jej přibral k podání znaleckého posudku, stručné údaje k dané trestní věci, důvody, pro které byl posudek vyžádán, uvedení materiálů, které byly předloženy ke zkoumání (zajištěné stopy, věci, pomocné materiály). V případě potřeby i další údaje rozhodné pro upřesnění těchto základních informací. V této části znaleckého posudku se rovněž doslovně citují otázky položené znalci. Dále se zde uvádějí i dodatečně vyžádané informace a skutečnosti, a to např. zda byl znalec přibrán k jiným procesním úkonům, případně ke konzultacím a z jakých důvodů.
- 2) V nálezu znalec detailně popíše zkoumané objekty a uvede postup a výsledky zkoumání s označením použitých metod a prostředků zkoumání (včetně dokumentačních). V této části posudku zaznamená i to, zda došlo k poškození nebo zničení objektu zkoumání. Pokud si znalec opatřuje sám srovnávací vzorky nebo je vyhotovuje, popisuje způsoby, jakými si jej opatřil, jejich původ a podle konkrétních okolností i další údaje (např. výpisy z protokolů, mající význam pro znalecké zkoumání). U použitých metod, prostředků a postupů uvede důvody výběru právě těch metod a prostředků, které v průběhu zkoumání použil. Výsledky a průběh zkoumání dokumentuje různými fixačními prostředky s ohledem na jejich důkazní význam. Je-li třeba, uvede i vědecká východiska, která vysvětlují základní vztahové otázky mající význam pro posouzení výsledků zkoumání.
- 3) Vlastní posudek obsahuje znalceva zjištění ve formě odpovědi na zadané otázky. Formulování závěru z provedeného znaleckého zkoumání, tj. odpovědi na položené otázky představuje vyvrcholení znaleckého zkoumání. Jde o složitý myšlenkový proces, který se uskutečňuje postupně, ve kterém je často nutné se vracet k analyticko-syntetickému stadiu znaleckého zkoumání, výsledkům dílčích zkoumání, ke studiu předložených materiálů s cílem přezkoumání či doplnění faktů, a to z hlediska dalšího prověření pravdivosti a úplnosti formulovaných závěrů – odpovědi na položené otázky. Znalec srovnává a vzájemně hodnotí výsledky dílčích zkoumání a z nich vyvozené dílčí závěry. Vyvození objektivního a úplného závěru je znalec schopen jen na základě důkladné znalosti všech relevantních okolností konkrétního případu. Po nabytí vnitřního přesvědčení o pravdivosti vytyčených hypotéz formuluje znalec odpovědi na položené otázky. Odpovědi na položené otázky musí být jasné, srozumitelné a nesmějí připouštět dvojí výklad. Pokud to výsledky zkoumání dovolují, je závěr formulován jako

kategorický soud. V ostatních případech je formulován jako pravděpodobný. V případě, že výsledky zkoumání nedovolují odpovědět na položenou otázku ani pravděpodobným závěrem, formuluje závěr tak, že na položenou otázku nelze odpovědět. Může tomu být např. v případech, když ke znaleckému zkoumání bylo k dispozici nedostatečné množství materiálu ke zkoumání nebo tomuto zabránila jeho kvalita apod. Na položenou otázku někdy nelze odpovědět i z důvodu, že dosažené vědecké poznání daného problému neumožňuje na danou otázku ještě odpovědět. Součástí znaleckého posudku je rovněž dokumentace pořizená znalcem, která slouží k bližšímu osvětlení postupu znaleckého zkoumání, ilustruje jeho průběh, průběh jednotlivých etap, použitých metod a názorně demonstruje výsledky zkoumání. Písemný znalecký posudek musí být znalcem podepsán, musí být sešit, opatřen razítkem znalce a tzv. znaleckou doložkou (v těch případech, kdy je znalec zapsán v seznamu znalců a tlumočnicků a vede znalecký deník). V ostatních případech (u znalců jmenovaných ad hoc) podepisuje znalec znalecký slib a znalecký posudek, který vypracoval.

3.6 Etapa hodnocení a využití znaleckého posudku

Výsledky provedeného znaleckého zkoumání, obsažené ve znaleckém posudku, mohou být použity jen na základě jejich objektivnosti, přesnosti a konkrétnosti vylučující jakékoliv pochybnosti o způsobu, jakým byly získány, o správnosti postupu znalce v průběhu zkoumání a o jím použitých metodách a prostředcích. Proto ještě před vlastním využitím výsledků znaleckého zkoumání v procesu dokazování jsou orgány činné v trestním řízení povinné hodnotit jak vlastní závěry znalce, tak i postup popsany ve znaleckém posudku, jímž k těmto závěrům dospěl. Hodnocení výsledků znaleckého zkoumání obsažených v závěru znaleckého posudku a postupu v průběhu znaleckého zkoumání se provádí nepřímou, zprostředkovaně hodnocením znaleckého posudku. Znalecký posudek je nutno hodnotit ze dvou hledisek – formálního a obsahového.

- 1) Hodnocení formální stránky znaleckého posudku znamená zjistit a zabezpečit zejména formální správnost znaleckého posudku. Zejména je třeba hodnotit, zda již v rámci přípravy znaleckého zkoumání byly dodrženy veškeré zákonné požadavky a zda znalecký posudek splňuje všechny náležitosti znaleckého posudku předepsané zákonem. Půjde např. o to, zda nebyly důvody pro vyloučení znalce, zda posudek zpracoval kompetentní znalec, zda tento znalec byl přibrán zákonným postupem, zda

znalec neřešil právní otázky, zda byl náležitě poučen apod. Pokud by v této oblasti byla zjištěna neodstranitelná pochybení, musel by být podaný posudek považován za nepoužitelný.

2) Hodnocení obsahové stránky znaleckého posudku. Při hodnocení podaného znaleckého posudku z obsahového hlediska musí orgány činné v trestním řízení zejména zkoumat zda:

- byly znalci předloženy dostačující a věrohodné materiály,
- byly zkoumány podrobeny všechny zaslané objekty,
- znalec provedl všechny požadovaná zkoumání,
- odpověděl na všechny položené otázky,
- nedošlo k záměně těchto objektů, příp. dalších materiálů,
- znalec použil potřebné metody a postupy, vědeckost použitých metod a postupů, způsob aplikace těchto metod a použitých prostředků,
- závěry určené znalcem vycházejí právě z těchto vědeckých metod a postupů,
- závěry znaleckého posudku nejsou v rozporu s výsledky dílčích zkoumání a jejich vztah k ostatním ve věci zajištěným důkazům,
- závěry tyto důkazy doplňují a jsou s nimi v souladu nebo rozporu,
- zkoumáním byly odhaleny nové vztahy, dosud neznámé informace, jejich důkazní význam a možnosti využití.

Největší potíže může činit hodnocení použitých metod, prostředků a postupů a jejich vědeckosti, neboť s ohledem na široké spektrum znaleckých zkoumání nelze předpokládat, že orgány činné v trestním řízení budou disponovat v takovémto rozsahu znalostmi z různých oblastí vědy, techniky, umění a řemesel. V těchto případech musí využít některých náhradních možností za účelem toho, aby mohly toto hodnocení provést. Nejčastěji půjde o výslech znalce, kterým může být řada sporných otázek vyjasněna, dále může využít konzultací s odborníky, specialisty apod.

Znalecký posudek je v trestním řízení důkaz jako každý jiný. Nejde o důkaz výlučný nebo privilegovaný a znalecký posudek podléhá volnému hodnocení důkazů jako každý jiný důkaz. Přesto se však jedná o důkaz specifický svým charakterem a způsobem jeho utváření, který má v trestním řízení své nezastupitelné místo.

4 VÝSKYT NEJČASTĚJŠÍCH PADĚLKŮ

Na začátku by jsme si měly nejprve vyjasnit, co vlastně padělek je a co je považované za trestný čin spojený s paděláním peněz. Podle Úmluvy o potírání penězokazectví z roku 1929 se stanovily základní okruhy považované za trestný čin:

1. Veškerá výroba falešných peněz nebo pozměňování peněz v podvodném úmyslu za použití jakýchkoli prostředků.
2. Rozšiřování falešných peněz.
3. Veškerá činnost zaměřená na rozšiřování falešných peněz, jejich dovoz do země, nebo k získání falešných peněz, jestliže si je pachatel vědom, že jde o peníze falešné.
4. Pokusy o tyto trestné činy a úmyslná účast na nich.
5. Zhotovení, přijímání nebo opatření si nástrojů nebo jiných předmětů, určených k paděláním a pozměňování peněz, a to v podvodném úmyslu.

4.1 Právní ochrana poskytována na českém území

Právní ochrana je na českém území poskytována:

- měně (mince a bankovky), která byla v souladu s právním řádem vydána do oběhu a dosud nebyla z oběhu stažena,
- měně, jejíž platnost byla příslušným předpisem ukončena, ale její výměna za platné peníze je dosud možná (peníze v prekluzivní lhůtě),
- jakékoli měně signatářských států úmluvy, hromadně vydávaným cenným papírům a šekům

4.2 Pět stupňů nebezpečnosti padělků

1. Velmi nebezpečný falzifikát - při tisku jsou použity shodné tiskové techniky jako při tisku pravých bankovek, je použit dokonalý materiál, ochranné prvky jsou dobře napodobené. U tohoto stupně nebezpečnosti lze falzifikát odhalit pouze podrobným studiem bankovky, detailně neinformovaný laik nemá šanci padělek odhalit. Pro uklidnění můžeme konstatovat, že takto dokonalé padělky českých peněz ještě nebyly

zachyceny. Z cizích měn do této série řadíme padělané 100 dolarové bankovky z roku 1996.

2. Nebezpečný falzifikát - částečné použití tiskových technik jako při tisku pravých bankovek, jednotlivé ochranné prvky vynikají dobrou kvalitou napodobení. Celkový dojem je klamavý.
3. Zdařilý falzifikát - při tisku jsou použity jiné tiskové techniky než u tisku pravých bankovek. Ochranné prvky mají nekvalitní provedení, některé dokonce chybí, což vede k snadnému odhalení nepravosti.
4. Méně zdařilý falzifikát - při tisku padělatelé používají jinou tiskovou techniku, většinou se jedná o tisk jenom jednou technikou, některé části tisku zcela chybí, ochranné prvky nejsou napodobeny.
5. Neumělý falzifikát - jedná se o nezdařilou imitaci pravých bankovek. Ochranné prvky chybí, na první pohled je zřejmé, že jde o falzifikát.

4.3 Padělaní peněz na českém území

Jelikož se v posledních letech v mnoha zemích Evropské unie přecházelo na jednotnou měnu Euro, je tato měna velmi rozšířená a díky své stabilitě a vysokému kurzu je pro padělatelé velmi atraktivní měnou. Proto se mnoho padělatelů soustředilo právě na tuto měnu i díky tomu, že mnoho dalších měn ztratilo hodnotu vůči české koruně (např. americké dolary). V poslední době je však v ČR oblíbená i česká koruna, díky své stabilitě a lepší znalosti této měny.

Padělané a pozměněné peníze a napodobeniny v roce 2008 (čtvrtletně)																
	USD	EURO	CZK	Bývalé měny eurozóny			Měny mimo eurozónu	Mince				Pozměněné				Celkem
				DEM	ITL	OST		EURO	Bývalé měny eurozóny	Měny mimo eurozónu	CZK	EURO	Bývalé měny eurozóny	Měny mimo eurozónu	CZK	
1. čtvrtletí	44	113	629	0	0	0	22	23	0	10	69	0	0	0	12	922
2. čtvrtletí																
3. čtvrtletí																
4. čtvrtletí																
Celkem	44	113	629	0	0	0	22	23	0	10	69	0	0	0	12	922

Tab. 1 – Zadržené padělky v roce 2008

Padělané a pozměněné peníze a napodobeniny v roce 2007 (čtvrtletně)																
	USD	EURO	CZK	Bývalé měny eurozóny			Měny mimo eurozónu	Mince				Pozměněné				Celkem
				DEM	ITL	OST		EURO	Bývalé měny eurozóny	Měny mimo eurozónu	CZK	EURO	Bývalé měny eurozóny	Měny mimo eurozónu	CZK	
1. čtvrtletí	49	154	534	0	0	0	42	12	0	3	13	0	0	0	29	836
2. čtvrtletí	96	198	551	0	0	0	17	15	0	13	75	0	0	0	7	972
3. čtvrtletí	75	146	403	0	0	0	24	32	0	6	12	2	0	1	11	712
4. čtvrtletí	79	235	581	0	0	0	9	14	0	9	41	0	0	1	35	1004
Celkem	299	733	2069	0	0	0	92	73	0	31	141	2	0	2	82	3524

Tab. 2 – Zadržené padělky v roce 2007

Padělané a pozměněné peníze a napodobeniny v roce 2006 (čtvrtletně)																
	USD	EURO	CZK	Bývalé měny eurozóny			Měny mimo eurozónu	Mince				Pozměněné				Celkem
				DEM	ITL	OST		EURO	Bývalé měny eurozóny	Měny mimo eurozónu	CZK	EURO	Bývalé měny eurozóny	Měny mimo eurozónu	CZK	
1. čtvrtletí	156	149	910	1	0	1	32	4	0	4	1	0	0	0	8	1266
2. čtvrtletí	116	210	607	0	0	0	39	25	0	3	110	1	0	2	9	1122
3. čtvrtletí	110	123	4255	0	0	0	17	27	0	6	30	0	0	1	91	4660
4. čtvrtletí	68	98	500	0	0	0	10	28	0	17	30	0	0	3	32	786
Celkem	450	580	6272	1	0	1	98	84	0	30	171	1	0	6	140	7834

Tab. 3 – Zadržené padělky v roce 2006

Tab. 1, 2, 3 - <http://www.cnb.cz/cs/platidla/padelky/>

Z uvedených tabulek je vidět, jaké jsou v ČR nejčastěji padělané peníze. Otázkou však je, kolik takových padělaných a pozměněných peněz v oběhu je.

5 INOVACE ČESKÉ TISÍCIKORUNY

Česká národní banka vypustila 1. dubna 2008 do oběhu bankovku v nominální hodnotě 1000 Kč vzor 2008, jejíž ochranné prvky jsou oproti starším vzorům inovovány. V ČR je celkem v oběhu 340,7 milionu bankovek, na jednoho obyvatele ČR tak připadá cca 33 kusů bankovek. Celková hodnota obíhajících bankovek činí 345 miliard korun, na jednoho obyvatele tak připadá cca 33 300 Kč. Celkem 3 miliardy kusů mincí a bankovek. Nejvyšší tempo růstu mezi bankovkami v oběhu zaznamenává právě tisícikoruna. Svazek 1000 kusů tisícikorunových bankovek váží rovný jeden kilogram. Z hlediska padělení byla tisícikorunová bankovka druhou nejvíce padělanou českou bankovkou v roce 2007 (po bankovce v hodnotě 500 Kč).

Vzor 2008 je třetím vydáním tisícikorunové bankovky, která je tištěna podle návrhu akademického malíře Oldřicha Kulhánka. Dosud obíhající tisícikorunová bankovka vzor 1996 zůstává i nadále v platnosti. Starší bankovka vzor 1993 je již delší dobu neplatná, ale stále vyměnitelná na pobočkách České národní banky.

"Nová tisícikoruna má řadu inovovaných a nových ochranných prvků, a to jak viditelných pouhým okem pro laickou veřejnost, tak prvků zjištěných pomocí přístrojů sloužících pro ověření pravosti profesionály," uvedl člen bankovní rady a vrchní ředitel ČNB Pavel Řežábek.

5.1 Nové ochranné prvky

Mezi nové ochranné prvky, které jsou přístupné a viditelné bez jakýchkoliv pomůcek a umožňují snadněji rozpoznat padělek široké veřejnosti, patří především nový typ ochranného proužku, který je širší než proužek dosavadní. Ochranný proužek získal kovově lesklou barvu, která se v závislosti na úhlu dopadajícího světla mění z hnědofialové na zelenou.

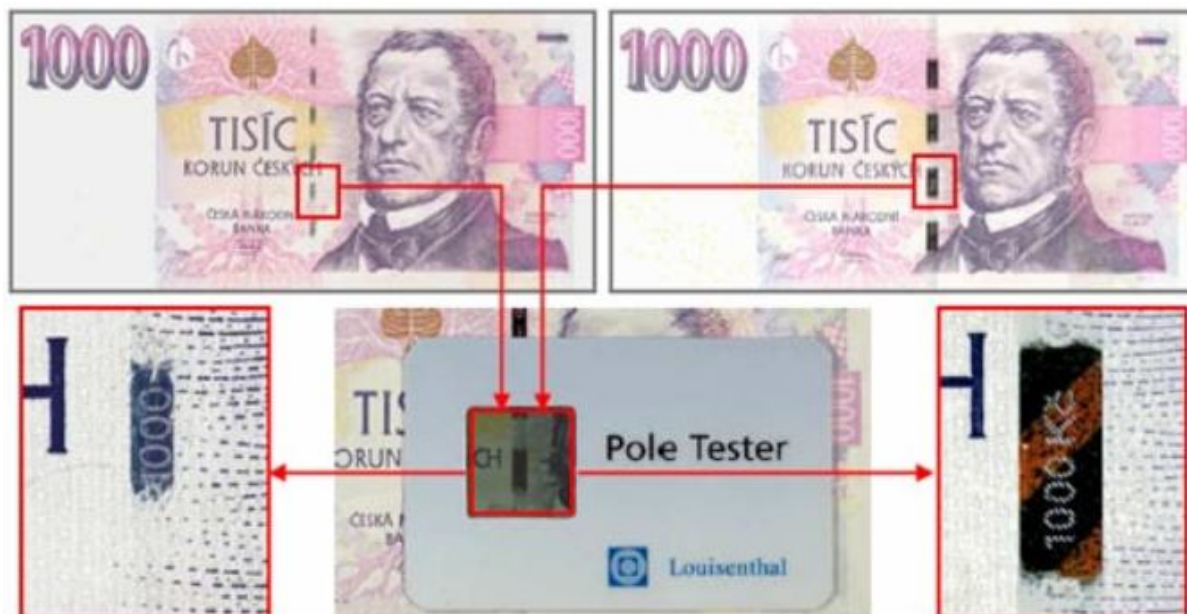
Obr. 26 – Rozdíly u ochranných proužků

Negativní mikrotext označující nominální hodnotu je nově doplněn o logo České národní banky, je o 1,6 mm širší a lépe čitelný.

Obr. 27 – Negativní mikrotext

Po přiložení tzv. Pole testeru na bankovku se navíc objeví na ochranném proužku efekt v podobě šrafování světlejšími a tmavšími částmi ve tvaru kosodélníků.

Obr. 28 – Pole tester

V průsvitu proti světlu je vedle dosavadního stínovaného vodoznaku s portrétem Františka Palackého viditelné světlé označení nominální hodnoty 1000 Kč, které je doplněno lipovým listem.

Obr. 29 – Rozdíl ve vodoznaku

Lesklý pruh umístěný vpravo od portrétu, jehož barva se v závislosti na úhlu dopadajícího světla mění, je na bankovkách vzoru 1996 jednobarevný a má podobu pásu s rovnoběžnými okraji. U bankovek vzoru 2008 je tento pruh dvoubarevný a jeho pravá strana má vlnovkový okraj.

Obr. 30 – Rozdíl u lesklého pruhu

Další ochranné prvky jsou přístupné pokladníkům, kteří jsou vybaveni ultrafialovými lampami. K tisku nového vzoru bankovek jsou použity barvy, jejichž reakce v UV záření je bohatší než na dosavadních bankovkách. K dosavadní zelené barvě nově přibyla barva modrá.

Obr. 31 – Nové prvky viditelné pod UV světlem

V levé dolní a pravé horní části líce i rubu byly doplněny ornamenty připomínající lípový list.

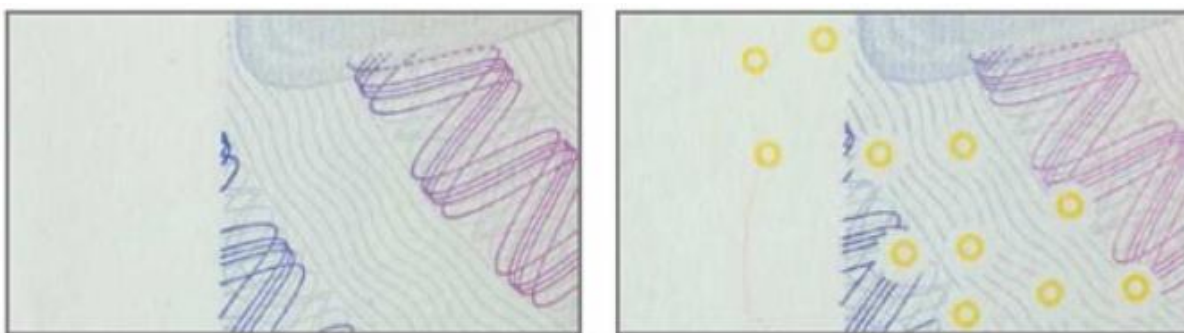
Obr. 32 – Přidané ornamenty v podobě lípového listu

Obr. 31, 32 - <http://finweb.ihned.cz/c1-23485000-tisicikoruna-se-meni-podivejte-se-jak>

Na bankovkách jsou použity i další ochranné prvky, které je možno ověřovat pouze strojově a jejichž úkolem je zajistit maximální ochranu proti padělání. Popis a charakteristiky těchto ochranných prvků proto Česká národní banka nezveřejňuje.

5.2 Další změny

Na nové tisícikorunové bankovce došlo i k některým dalším drobným změnám. Na nepotištěných okrajích (kuponech) a v některých částech tiskového obrazce byly doplněny žluté kroužky.

Obr. 33 – Žluté kroužky proti kopírování

Došlo také k nahrazení podpisu bývalého guvernéra České národní banky "Tošovský" podpisem současného guvernéra "Tůma" a k jeho převodu do jiné tiskové techniky. Namísto tisku z hloubky se nyní provádí tiskem z plochy.

Obr. 34 – Nové jméno guvernéra ČNB

Samozřejmě došlo také k nahrazení původního letopočtu "1996" letopočtem novým, to jest "2008".

6 OBECNÝ POSTUP ODHALOVÁNÍ PADĚLKŮ

Nejprve by jsme si měli říci, že žádný zaručený recept jak v běžném životě poznat padělek, není. Proto by se každý člověk měl naučit několik základních věcí, které mu pomůžou padělanou bankovku odhalit. Samozřejmě za předpokladu, že se jimi bude řídit.

1. Znalost měny – nejdůležitější věcí je, aby člověk věděl, jaké má bankovka ochranné prvky a kde je má na bankovce hledat. Proto jsem uvedl v této práci všechny možné ochranné prvky, které se vyskytují.
2. Prohlédnout si ochranné prvky na všech bankovkách, nejenom s vyšší nominální hodnotu.
3. Přebírat peníze na místech s dostatečným osvětlením, abychom si mohli bankovku zkontrolovat.
4. Pokud si nejsme jistí pravostí bankovky, nemusíme tuto bankovku ze zákona přijmout. Ale pokud ji nepřijmeme kvůli tomuto odůvodnění, zákon nám ukládá povinnost tuto skutečnost nahlásit na Policii ČR.

Pokud se budou lidé řídit těmito body, měli by riziko podvedení značně snížit. Pokud se jedná o první bod, myslím si že znalost cizích měn je v naší zemi dostatečná a pokud si někdo není jistý, tak většina ochranných prvků je stejná jako u našich bankovek.

ZÁVĚR

Mým úkolem bylo zpracovat materiál pro potřeby BTSM do předmětu Kriminalistika a pro ostatní veřejnost. Poukázal jsem především na ochranné prvky bankovek, které by měli napomoci při odhalování padělků a znaleckou činnost v daném oboru.

Padělání dokladů, cenných papírů, listin a peněz je velmi časté a určitě by nikdo tuto situaci nechtěl zažít. Ale padělatelé nacházejí stále dokonalejší formy padělání, a to znamená zvýšené riziko pro ostatní veřejnost. Proto jsem se snažil vysvětlit a na obrázcích názorně vysvětlit, na co si máme dát pozor a jak vypadá pravá bankovka od falešné. Proto jsem i názorně vysvětlil inovaci na nové české tisícikoruně.

Velikým problémem v dnešní společnosti je i fakt, že dnešní mládež se snaží kopírovat bankovky a pak je uvádět do oběhu. Tyto padělané bankovky jsou sice lehce rozpoznatelné od pravých bankovek, ale málo kdo si bankovku zkontroluje. A aby byl úspěch ještě lepší, snaží se tito mladí pachatelé dávat tyto bankovky do oběhu převážně za tmy a v málo osvětlených prodejnách nebo stáncích. Tito prodejci se pak můžou dostat do problémů, buďto že dají dále tuto padělanou bankovku do oběhu, nebo v druhém případě zjistí že tato bankovka je padělaná a nahlásí tuto skutečnost Policii. Ze zákona mají povinnost nahlásit tento skutek, ale zadržené peníze jim pak už nevrátí, jen v tom případě že by šlo o bankovky pravé. A proto by si toto měl každý uvědomit, a prodejci zvláště. Lepší je takové situaci předcházet, a to tím, že si bankovku vždy zkontrolují. Trvá to jen několik vteřin, a pokud si chceme být co nejvíce jistí, hlavně prodejci, doporučil bych si pořídit UV lampu, není to velká investice a zkouška pod UV lampou netrvá ani vteřinu.

Dále jsem se snažil poukázat na znaleckou činnost v daném oboru, jaké má fáze a co vše taková znalecká činnost obnáší, protože už skoro nikdo neví co vše je s takovou činností spojené a jaký průběh znalecká činnost má.

ZÁVĚR V ANGLIČTINĚ

Mine imposition was work up material for needs BTSM to the subject criminalistics and for the rest public. Pointed am above all on protective elements paper money that the would have had on assist in at detection forgeries and expert activity in a given enclosure.

Forgery documents, security, documents and money is very frequent and certainly would anybody this situation didn't want experience. But counterfeiters find always superior forms forgery, namely entails enhanced risk for the rest public. Therefore am tried explain and on pictures clearly explain, what shall we look out and what does she look like genuine bank - note from false. Therefore am and clearly explained innovation on new Czech thousand crowns.

Large problem in today's companies is also fact, that the modern youth try copy paper money and then is circulate. These counterfeit paper money are though lightly distinguishable from genuine paper money, but little who bank - note will check. A to was success still better, try those young offenders arrange these paper money to the circulation largely darkling and in little alight salesrooms or display stand. Those dealer then is able to get to the problems either, that the give further this counterfeit bank - note to the circulation, or in second case finds out as though this bank - note is bogus currency and will report this reality police. By law be bound report this deed, but retention money them then already will keep, only in that case he should concern paper money genuine. That is why would this had every inform, and dealer especially. Better is such situation forgo, namely by, that the bank - note always check. Lasts it just a few seconds, and if want to be at full blast certain, largely dealer, recommended would come off UV lamp, it is not grande investment and examination below UV lamp waive nor second.

Further am tried refer to expert activity in a given enclosure, what has phase what about everything such expert activity amounts, because already almost nobody knows what everything be abreast of such activity connected and what course expert activity has.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Literatura

- [1] HANYKOVÁ, J.: *Odborníci a znalci při vyšetřování*. In Musil, J. a kol.: *Kriminalistika*. 1. vydání. Praha: Naše vojsko, 1994.
- [2] HUNDÁK, Š., VANČO, E.: *Vliv novelizace trestního řádu na znalecké dokazování v trestním řízení a činnost expertizních pracovišť Policie ČR*. Odborná sdělení KÚ, 2, 1995.
- [3] HUNDÁK, Š., MAYER, J.: *Několik poznámek k balení předmětů určených ke kriminalistickým expertizám*. Odborná sdělení KÚ, 1997.
- [4] HUNDÁK, Š., VANČO, E.: *Zásady pro příbrání kriminalisticko-technických a expertizních pracovišť policie České republiky jako znalců k podání znaleckého posudku a pro vyžadování odborných vyjádření od těchto pracovišť policejními orgány a vyšetřovateli policie v přípravném řízení trestním*. Odborná sdělení KÚ, 1, 1996.
- [5] PORADA, V. a kol.: *Kriminalistika*. 1. vydání. Praha: PA ČR, 2005.
- [6] MUSIL, J.: *Některé otázky znaleckého dokazování v trestním řízení a teorie kriminalistické expertizy*. Praha: UK, 1974.
- [7] *Závazný pokyn policejního prezidenta č. 141/1999, kterým se upravuje věcná, funkční a místní příslušnost znaleckých (expertizních) pracovišť Policie České republiky*.
- [8] *Závazný pokyn policejního prezidenta č. 4/2000, kterým se upravuje vydání „Osvědčení o způsobilosti k vykonávání znalecké činnosti“ a „Osvědčení o způsobilosti“*.
- [9] KONRÁD, Z.: *Kriminalistická expertiza*. In: Tiplica, M. *Kriminalistická taktika*. Praha: PA ČR, 1993.

Elektronické zdroje

- [10] Nová podoba tisícikoruny [online]. [cit. 2008-02-04]. Dostupné z: <http://finweb.ihned.cz/c1-23485000-tisicikoruna-se-meni-podivejte-se-jak>
- [11] Platidla, bankovky [online]. [cit. 2008-02-11]. Dostupné z: <http://finweb.ihned.cz/c1-23485000-tisicikoruna-se-meni-podivejte-se-jak>
- [12] Padělání a pozměňování peněz [online]. [cit. 2008-02-17]. Dostupné z : <http://business.center.cz/business/pojmy/p1186-padelani-a-pozmenovani-penez.aspx>.
- [13] Znalci [online]. [cit. 2008-03-01]. Dostupné z: [http://datalot.justice.cz/justice/repznatl.nsf/\\$\\$\\$SearchForm?OpenForm](http://datalot.justice.cz/justice/repznatl.nsf/$$$SearchForm?OpenForm)
- [14] Česká měna je mezi padělky oblíbená [online]. [cit. 2008-01-11]. Dostupné z: <http://www.finexpert.cz/Banky/Ceska-mena-je-mezi-padelky-oblibena/sc-29-sr-1-a-19941/default.aspx>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

OVI	Opticky proměnlivá barva
IR	Infračervené
CZ	Mezinárodní označení České republiky
CR	Česká republika
STC	Státní tiskárna cenin
NAA	Neutronová aktivační analýza
ČNB	Česká národní banka
OKTE	Odbory kriminalistické techniky a expertiz
PČR	Policie České republiky
UV	Ultrafialové
BTSM	Bezpečnostní technologie, systémy a management
USD	Americký dolar
CZK	Česká koruna
DEM	Německá marka
ITL	Italská lira
OST	Ostatní

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1 - Průsvítka bankovky 50 €.....	13
<i>Obr. 2 – Ochranný proužek bankovky 200 Kč</i>	14
<i>Obr. 3 - Hologram bankovky 100 €.....</i>	15
<i>Obr. 4 – Padělky hologramu.....</i>	15
<i>Obr. 5 – Barevná ochranná vlákna.....</i>	15
<i>Obr. 6 - Fluorescenční vlákna viditelná v UV záření</i>	16
<i>Obr. 7 – Schéma knihtiskové techniky.....</i>	17
<i>Obr. 8 – Schéma ofsetové techniky</i>	17
<i>Obr. 9 – Schéma hlubotiskové techniky.....</i>	18
<i>Obr. 10 - Tisková deska hlubotiskového stroje.....</i>	18
<i>Obr. 11 - Kombinace pozitivních a negativních giloší.....</i>	18
<i>Obr. 12 – Skrytý obrazec bankovky 500 Kč.....</i>	19
<i>Obr. 13 – Rozdíl mezi pravým a falešným mikrotextem.....</i>	20
<i>Obr. 14 – Euro bankovka s ochrannou kombinací</i>	20
<i>Obr. 15 – Správný efekt změny barevnosti</i>	21
<i>Obr. 16 – Odlišné barvy na padělcích</i>	21
<i>Obr. 17 – Iridiscentní pruh na bankovce 20 €.....</i>	21
<i>Obr. 18 – Fluorescenční barvy na bankovce 5000 Kč</i>	22
<i>Obr. 19 – Správná absorpční reakce v 850 nm</i>	22
<i>Obr. 20 – Chybná reakce padělku.....</i>	23
<i>Obr.21 - Rozložení grafických symbolů do dvou částí 50 €.....</i>	23
<i>Obr. 22 – Vyobrazení na pravé bankovce</i>	23
<i>Obr. 23 – Vyobrazení na padělku</i>	24
<i>Obr. 24 - Číslovače užívané STC pro tisk českých bankovek</i>	25
<i>Obr. 25 – Číselné řady bankovek.....</i>	25
<i>Obr. 26 – Rozdíly u ochranných proužků.....</i>	56
<i>Obr. 27 – Negativní mikrotext</i>	56
<i>Obr. 28 – Pole tester</i>	57
<i>Obr. 29 – Rozdíl ve vodoznaku</i>	57
<i>Obr. 30 – Rozdíl u lesklého pruhu</i>	58
<i>Obr. 31 – Nové prvky viditelné pod UV světlem.....</i>	59

<i>Obr. 32 – Přidané ornamenty v podobě lipového listu</i>	<i>59</i>
<i>Obr. 33 – Žluté kroužky proti kopírování</i>	<i>60</i>
<i>Obr. 34 – Nové jméno guvernéra ČNB</i>	<i>60</i>

SEZNAM TABULEK

<i>Tab. 1 – Zadržené padělky v roce 2008.....</i>	<i>53</i>
<i>Tab. 2 – Zadržené padělky v roce 2007.....</i>	<i>53</i>
<i>Tab. 3 – Zadržené padělky v roce 2006.....</i>	<i>53</i>